

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Evaluatie eerste tranche Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA)

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Evaluatie eerste tranche Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA)

Datum	Maart 2023
Status	Eindversie

Inhoudsopgave

Belangrijkste bevindingen en verbeter suggesties	3
Belangrijkste bevindingen uit de interviews en enquête	3
Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse	4
Verbetersuggesties op basis van de tussentijdse evaluatie	6
1 Inleiding	9
2 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse	11
2.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen	11
2.2 De doelgroepen in meer detail	12
2.3 Projectgrootte	18
2.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend	19
2.5 Budgetverdeling per doelgroep	22
2.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken	27
2.7 Budgetverdeling per projectsoort	28
3 Invoeringstoets: signalen uit interviews	30
3.1 Bedoelde en onbedoelde effecten van de regeling	30
3.2 Voorwaarden voor de aanvragen: knelpunten volgens de doelgroep	32
3.3 Signalen vanuit de uitvoering	34
4 Ervaringen met het aanvraagproces: signalen uit enquête	36
4.1 Inleiding	36
4.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling	36
4.3 Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces	37
4.4 Openingsdag eerste tranche en ervaren belemmeringen	38
4.5 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces	40
4.6 Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure	41
4.7 Beoordeling RVO-website en helpdesk	43
4.8 Beoordeling van de afhandeling	45
4.9 Suggesties voor optimalisatie	46

Belangrijkste bevindingen en verbeter suggesties

Belangrijkste bevindingen uit de interviews en enquête

Werking van de regeling

De doelgroep geeft aan dat de DUMAVA subsidie belangrijk is voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Uit de interviews leren we dat de beschikbaarheid van subsidie effect heeft gehad op de timing van het uitvoeren van verduurzamingsprojecten en op het type project. De grote belangstelling en de snelheid waarmee het budget is overtekend laat zien dat de regeling de doelgroep bereikt.

Loting bij overvraging budget

Op de openingsdag van de regeling is voor ruim 300 miljoen euro aangevraagd en is 150 miljoen euro ingeloot. Er heerst wat onvrede en teleurstelling over de loting, dit blijkt zowel uit de enquête resultaten als uit de interviews. Het indienen van de aanvragen heeft de aanvragers vaak veel kosten en moeite gekost: het opstellen van een aanvraag, laten opstellen van energieadvies, inhuur van intermediairs, zeer lange wachttijd voor het indienen op de openingsdag. Voor uitgelote aanvragen is dit grotendeels een verspilling van tijd en geld geweest.

Budget en marktvraag

Het beschikbare budget staat niet in verhouding tot de behoefte onder maatschappelijk vastgoedeigenaren, zeggen zowel geënquêteerden als geïnterviewden. Het lage subsidieplafond leidt tot een ontevreden doelgroep. Zij hebben nog weinig aanspraak kunnen maken op subsidies voor het verduurzamen van hun vastgoed, maar zijn wel actief bezig met verduurzamingsplannen. Dit wordt ook gestimuleerd door routekaarten en omgevingsdiensten. Uit de interviews komt het signaal dat aanvragers die zijn uitgeloot, wachten op de nieuwe openstelling. Dit kan leiden tot uitstel van investeringen en daarmee tot vertraging van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed.

Voorwaarden en regelingstekst

Vrijwel alle aanvragers die de enquête hebben ingevuld geven aan dat het voor hen duidelijk was welke gebouwen onder de regeling vallen. Ook de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen zijn duidelijk en begrijpelijk voor vrijwel allemaal. In de interviews met zowel de uitvoering als de doelgroep wordt echter benoemd dat de regelingstekst vrij summier is. Onduidelijkheden betreffen: eisen aan het energieadvies; inhoud investeringsbegroting; hoe om te gaan met prijsstijgingen; verschillen tussen de 1, 2 of 3 maatregelen en integraal project; de voorwaarde van het combineren van zonnepanelen met een andere maatregel. Dit heeft een negatief effect gehad op de kwaliteit van de aanvragen. Deze lagere kwaliteit en grote variatie heeft gezorgd voor vertraging in de beoordelingsfase ten opzichte van de oorspronkelijke planning.

Diverse doelgroep

De groep eigenaren van maatschappelijk vastgoed is zeer divers. De variatie in de doelgroep zit in meerdere kenmerken: de sector, groot en klein, ervaring met subsidies aanvragen of niet, ervaring met energieadviezen of niet. Gemeenten, intermediairs en grotere partijen hebben veel tijd en kennis in huis om een aanvraag goed voor te bereiden, waar kleine(re) partijen minder tijd en expertise hebben.

Vorbereiding

De voorbereidingstijd (tijd tussen publicatie en openstelling) voor de aanvraag was krap, zeker met het oog op kleine(re) partijen met minder ervaring. De zomerperiode middenin de voorbereidingstijd verkort zowel voor de doelgroep en de uitvoering de beschikbare tijd. Het overgrote deel van de geënquêteerden geeft aan in meer of mindere mate moeite te hebben gehad met het verzamelen en aanleveren van de benodigde gegevens voor de aanvraag. Ook de hoeveelheid gegevens die verzameld moest worden vormde een uitdaging. Daarnaast vinden veel van hen de tijd die het heeft gekost om de aanvraag op te stellen en de complexiteit daarvan niet acceptabel. In de voorbereidingstijd wordt de communicatie vanuit RVO wel gewaardeerd. Kanttekening hierbij is wel dat alle benodigde informatie het liefst in één keer wordt gedeeld, en dat er geen aanpassingen meer worden gedaan of nieuwe eisen bijkomen gedurende de voorbereidingstijd (mits duidelijk gecommuniceerd). Daarnaast is het bij het bepalen van de voorbereidingstijd belangrijk dat gekeken wordt naar de beschikbaarheid van energieadviseurs, die tijdens deze voorbereidingstijd zeer beperkt was. Hierdoor zijn meerdere aanvragers in tijdnood gekomen.

Dienstverlening RVO

De doelgroep is tevreden over de persoonlijke benadering in de dienstverlening van RVO, blijkt zowel uit de enquête als uit de interviews. Over het algemeen is men (zeer) tevreden over de vriendelijkheid, deskundigheid en snelheid van de helpdesk medewerkers. Ook het nabellen na gemaakte informatievragen wordt erg gewaardeerd door aanvragers. De inhoud van het webinar werd minder nuttig geacht door geïnterviewde experts op het gebied van verduurzaming en aanvragers die de webtekst goed hadden gelezen. Hierin werd vooral herhaald wat ook online te vinden was, terwijl deze experts op zoek waren naar verduidelijking van bepaalde details in de regelingstekst.

Overbelasting op de dag van openstelling

De overbelaste website op de dag van openstelling is het vaakst benoemd in de enquête en de interviews. Dit maakt dat veel aanvragers ontevreden zijn over de gang van zaken op deze dag, met name uitgelote aanvragers. Veelal wordt de loting aangewezen als oorzaak van de overbelaste website. Men wilde natuurlijk graag ingeloot worden en om deze kans te vergroten wilde iedereen zijn aanvraag zo vroeg mogelijk indienen op de dag van de openstelling. Daarnaast bleek ook de draagkracht van de systemen van RVO de grote belangstelling voor de regeling niet aan te kunnen. De overbelasting van de systemen heeft grote gevolgen gehad voor de tijd die men in de aanvraag heeft moeten stoppen. Veel aanvragers hebben er uren over gedaan. Anderen waren, mede door de drukte, te laat en zijn direct uitgeloot. Ook de uitvoering is nog drie weken bezig geweest met het in kaart brengen van de gevolgen, waardoor het beoordelingsproces vertraging heeft opgelopen.

Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse

- In totaal zijn er tijdens de eerste tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) 1.078 aanvragen gedaan. Een deel van de aanvragers heeft meerdere aanvragen gedaan. In totaal zijn er 436 unieke aanvragers, waarvan 48% een intermediair betreft.
- Veruit de meeste aanvragen komen uit de zorgsector (477 aanvragen), op afstand gevolgd door de decentrale overheid (259) en het onderwijs (190). Door het aantal unieke aanvragers per (sub)categorie af te zetten tegen het aantal potentiële aanvragers binnen die categorie (de totale omvang van de categorie), wordt duidelijk dat binnen de zorgsector in verhouding de meeste aanvragen zijn gedaan door algemene ziekenhuizen en universitair medische centra. Binnen de decentrale overheid zijn dan de meeste aanvragen gedaan

door gemeenten en binnen het onderwijs door universiteiten en MBO-instellingen.

- Tussen de verschillende DUMAVA-doelgroepen blijkt een zekere mate van overlap. Dit komt doordat de doelgroepen bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (Rijksmonumenten).
- Van de 1.078 aanvragen zijn er 132 direct uitgeloot (dat betreft alle aanvragen later dan 3 oktober, omdat het plafond toen al was bereikt) en 15 door de indiener ingetrokken. Ook de ingelote aanvragen die boven het subsidieplafond van 150 miljoen uitkomen, kunnen als uitgeloot beschouwd worden; dit zijn er 410 op de peildatum (8 februari 2023). De overige aanvragen zijn meegenomen in de subsidiebeoordeling. Op de peildatum waren er 21 aanvragen volledig afgewezen en 197 nog in behandeling. Op die datum waren er 303 subsidies verleend, waarvan er 48 meteen zijn vastgesteld (zonder beschikking) en 255 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier.
- In totaal is er in 1.078 aanvragen voor 2.819 maatregelen subsidie aangevraagd. Er zijn 222 aanvragen gedaan voor een integraal verduurzamingsproject. De overige 2.597 maatregelen betreffen losse maatregelen. Binnen de zorgsector zijn relatief veel aanvragen gedaan voor losse maatregelen.
- Het type maatregelen waarop deze maatregelen betrekking hebben, betreft het vaakst energieadvies, gevolgd door LED-verlichting, isolatie van bestaande constructies en PV- of PVT-panelen. De maatregel met het hoogste aangevraagde en (tot nu toe) toegekende budget betreft de integrale aanpak met maatwerkadvies.
- In totaal is er voor €300.647.686 subsidie aangevraagd in de eerste tranche. Van dit totaal aangevraagde budget was er op de peildatum €76.509.361 toegekend. Dit betreft uiteraard nog een tussenstand aangezien er op dat moment nog 197 aanvragen in beoordeling waren en er in totaal €150.000.000 beschikbaar is.
- Een ruime meerderheid van de aanvragen (934 van de 1.078) betreft aanvragen met een subsidiebudget tot € 500.000. Hier zijn ook de meeste aanvragen toegekend (270 van de 303 op de peildatum). In de onderwijssector en bij Rijksmonumenten zijn tot nu toe gemiddeld hogere subsidiebudgetten toegekend, bij de decentrale overheid juist gemiddeld lagere budgetten.
- De zorgsector (waar ook de meeste aanvragen zijn gedaan) heeft voor relatief het grootste bedrag subsidie aangevraagd; voor in totaal ruim 120 miljoen euro (waarvan tot nu toe 29 miljoen euro toegekend). Verhoudingsgewijs, gezien het aantal aanvragen, heeft de onderwijssector voor een relatief groot bedrag subsidie aangevraagd (88 miljoen euro) en is een relatief groot bedrag reeds toegekend (25 miljoen euro). Wat opvalt is dat drie sub-sectoren (gemeenten, algemene ziekenhuizen en MBO-instellingen) bij elkaar al bijna 44% van het aangevraagde budget beslaan.
- Voor de doelgroep Rijksmonumenten (volgens de monumentenregistratie) is bijna 30 miljoen euro subsidie aangevraagd, waarvan ongeveer een derde was

toegekend op de peildatum. Ook gemeentelijke monumenten (overigens geen DUMAVA-doelgroep) bevinden zich onder de aanvragen, waarvoor ongeveer 10 miljoen is aangevraagd. De aanvragen betreffen verder ook enkele provinciale monumenten.

Verbetersuggesties op basis van de tussentijdse evaluatie

Loting bij overvraging budget

- Voorafgaand aan de loting een scan door RVO laten plaatsvinden op de volledigheid van de aanvragen, zodat alleen volledige aanvragen meedoen in de loting.
- Niet loten op basis van moment van indienen. Openstellen voor een aantal dagen zodat iedereen van de doelgroep genoeg tijd heeft om een of meerdere aanvragen in te dienen en daarna loten. Hiermee worden overbelaste systemen op de dag van openstelling voorkomen en krijgt iedereen een gelijke kans om aanspraak te maken op de regeling.
- Aantal aanvragen verkleinen door meer aanvraagvereisten (bv strenge voorwaarden aan het energieadvies stellen; verkleinen van de doelgroep, bv gemeenten uitsluiten).

Budget en marktpraak

- Onderzoek de mogelijkheid om meer budget vrij te maken voor de DUMAVA subsidie
- Onderzoek de mogelijkheden om schotten per sector aan te brengen in het beschikbare budget. Tijdens deze eerste tranche van de DUMAVA subsidie hebben grote partijen zoals ziekenhuizen, universiteiten en gemeenten in verhouding de meeste aanvragen gedaan. Om het beschikbare subsidiebudget eerlijk(er) te verdelen over de verschillende sectoren, is het aanbrengen van schotten in de toekomst het onderzoeken waard. Denk bijvoorbeeld aan:
 - Het buitensluiten van bepaalde sectoren die al via andere regelingen subsidie kunnen krijgen of al een groot deel toebedeeld hebben gekregen uit het DUMAVA-budget.
 - Per sector een maximum totaal budget toewijzen.
 - Binnen elke sector een max budget per aanvrager vaststellen.

Voorwaarden en regelingstekst

- Formats voor energieadvies en begroting verplichtstellen. Daarnaast zorgdragen dat deze formats direct na publicatie van de regeling beschikbaar zijn, zodat aanvragers er direct mee kunnen werken in hun voorbereiding.
- Werken met een vast percentage of vaste marges die aanvragers kunnen opnemen voor stijgende bouwkosten gedurende de uitvoeringsperiode, zodat hier door aanvragers op een zelfde manier mee om wordt gegaan.
- De combinatie-eis over het combineren van zonnepanelen en isolatie of warmteopslag zou losgelaten moeten worden, of nog duidelijker communiceren dat deze voorwaarde geldt en dat wanneer er geen combinatie van een zonnepaneel met een andere maatregel is opgenomen, men hierop afgewezen wordt.
- Energieadviseurs mee laten kijken met regelingstekst op de website, om te beoordelen of er onduidelijkheden zitten en of alles op één manier interpreteerbaar is.

Relatie met andere regelingen

- De combinatie met andere regelingen voor de doelgroep zou nog beter bekeken kunnen worden, bijvoorbeeld de ISDE of de BOSA SPUK.

- Voor monumenten kan gekeken worden of de DUMAVA gecombineerd kan worden met de SIM (Subsidieregeling instandhouding monumenten), zodat er structureel geld voor de verduurzaming van rijksmonumenten beschikbaar komt.
- Voor monumenten de voorwaarde schrappen dat er een DuMo-advies (Duurzame Monumenten) moet zijn, of beter uitleggen waarom er aan deze voorwaarde voldaan moet worden.

Vorbereidingstijd

- Voorkom vertragingen door een ruimer tijdspad te nemen tussen publicatie en openstelling van de regeling en te zorgen voor eerdere ontvangst van de budgetbrief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (in de eerste week van januari). Bevraag voor het bepalen van de voorbereidingstijd de energieadviseurs naar de tijd die zij beschikbaar hebben in de gestelde periode, en vermijd bij voorkeur de zomerperiode.

Dienstverlening RVO

- Zorg dat een webinar geen herhaling is van de webtekst. Het zou beter werken om voorafgaand aan de webinar alle vragen te inventariseren, en zo enkel de vragen te behandelen waarvan het antwoord niet online beschikbaar is. Verder zorgdragen dat informatie op orde is over beschikbaarheid van energieadviseurs.
- Definitief aanvraagformulier tijdig beschikbaar stellen ten behoeve van een goede voorbereiding en zodat men niet voor verrassingen komt te staan tijdens het indienen van de aanvraag. Eventuele wijzigingen in het aanvraagformulier of in de benodigde gegevens die ingediend moeten worden duidelijk communiceren. Ook zou het helpen als de aanvraag offline ingevuld kan worden en alleen nog maar online geüpload dient te worden, om overbelasting van de systemen te voorkomen.
- Persoonlijke communicatie vanuit RVO vasthouden. Het wordt erg gewaardeerd dat men telefonisch kan schakelen met experts in de uitvoering, en dat er wordt gebeld nadat een informatievraag over een aanvraag is verzonden.

Openingsdag

- Bereid de dag van openstelling op technisch gebied goed voor.

1 Inleiding

Voor u ligt de tussentijdse evaluatie van de Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed, afgekort DUMAVA. Deze tussentijdse evaluatie is uitgevoerd in kader van het onderzoek dat het ministerie van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) uitvoert om de subsidieregeling DUMAVA te wijzigen ten behoeve van een tweede openstelling.

Achtergrond

De subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) beoogt de eigenaren van bestaand maatschappelijk vastgoed te stimuleren om te investeren in het verduurzamen van hun gebouw. De DUMAVA-regeling komt de maatschappelijk vastgoedeigenaren tegemoet in de kosten om te verduurzamen. Met de regeling kunnen ze subsidie krijgen voor energieadvies, een energielabel en verduurzamingsmaatregelen. Er wordt een diverse doelgroep bediend, zowel professionele organisaties zoals ziekenhuizen, maar ook kleinschalige organisaties zoals buurthuizen.

Aanleiding

Op 3 oktober 2022 werd de eerste tranche van de investeringssubsidie voor DUMAVA opengesteld. Het totale budget voor deze eerste ronde was € 150 miljoen. Wegens de grote belangstelling werd op de eerste dag van openstelling het beschikbare budget twee keer overtekend, waardoor een deel van de ingediende aanvragen is uitgeloot en dus niet is meegenomen in de beoordeling. Dit was eerder dan verwacht: er was meer vraag naar de subsidie dan aan budget beschikbaar is. Een tweede openstelling van de regeling wordt naar voren gehaald, en de regeling wordt in de zomer van 2023 gewijzigd. Ter voorbereiding op deze wijziging wordt de regeling onder de loep genomen: monitoring van het gebruik van de regeling, invoeringstoets en een enquête onder aanvragers. De invoeringstoets gaat specifiek in op de gevolgen, knelpunten en (onverwachtse) effecten op de doelgroep en uitvoering. De enquête heeft specifiek betrekking op hoe aanvragers de eerste aanvraagronde hebben ervaren en wat ze goed en minder goed vonden gaan.

Deze tussentijdse evaluatie is opgesteld door RVO: cluster monitoring van de afdeling Duurzaam Bouwen en het team Kwaliteit Monitoring en Effectmeting (concernstaf).

De tussentijdse evaluatie heeft als doel om voorafgaand aan het openstellen van de tweede tranche de signalen van de doelgroep en de uitvoering over de werking van DUMAVA in de praktijk op te halen. Daarmee kan de regeling worden verbeterd.

Inhoud rapportage

Deze tussentijdse evaluatie bestaat uit drie hoofdstukken, die de drie afzonderlijke onderzoeken betreffen:

- Hoofdstuk 2: Een analyse van alle aanvragen binnen de eerste tranche. Hiermee wordt een beeld verkregen van de kenmerken van de aanvragers, evenals de verdeling van de aangevraagde budgetten en de (tot nu toe) toegekende budgetten.
- Hoofdstuk 3: Een invoeringstoets. Dit is een lichtvoetige bestudering van signalen over de werking, knelpunten en onbedoelde effecten van een regeling, gebaseerd op interviews met aanvragers en collega's in de uitvoering en beoordeling van aanvragen.

- Hoofdstuk 4: Een enquête onder de aanvragers van de eerste tranche. Hiermee zijn hun ervaringen met betrekking tot het aanvraagproces opgehaald, teneinde het aanvraagproces voor de tweede tranche te kunnen verbeteren.

De antwoorden op de open vragen van de enquête en de onderzoek aanpak van de verschillende onderdelen staan in afzonderlijke bijlagen.

2 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse

2.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen

Aanvragen

In totaal zijn er tijdens de eerste tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) 1.078 aanvragen gedaan. In 43% van de gevallen is de aanvraag door een intermediair gedaan, dus niet door de eigenaar of andere nauw betrokkene zelf. Een deel van de aanvragers heeft meerdere aanvragen gedaan; in totaal zijn er 436 unieke aanvragers (waarvan 48% een intermediair betreft).

Status aanvragen

Van de 1.078 aanvragen zijn er 132 direct uitgeloot¹ op basis van moment van indienen (alle aanvragen later dan 3 oktober, omdat het subsidieplafond toen al bereikt was) en 15 door de indiener ingetrokken. Deze vallen buiten de subsidiebeoordeling. Ook het deel dat meegenomen is in de loting maar boven het subsidieplafond van 150 miljoen euro uitkomt, kan als uitgeloot beschouwd worden; deze worden afgewezen. Hoeveel dit er precies zijn is nog niet duidelijk. Deze grens kan namelijk verschuiven doordat beoordeelde aanvragen worden afgewezen of er nog meer aanvragen worden ingetrokken. Op de peildatum betrof het 410 (extra) aanvragen die buiten het budget liggen.

De overige aanvragen zijn meegenomen in de subsidiebeoordeling. Op de peildatum (8 februari 2023)² waren er 21 aanvragen volledig afgewezen en 197 nog in behandeling. Op die datum waren er 303 subsidies verleend, waarvan er 48 meteen zijn vastgesteld (zonder beschikking) en 255 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier. Zie tabel 2.1.

Status aanvragen	Aantal
Direct uitgeloot	132
Aanvraag ingetrokken	15
Aanvraag volledig afgewezen	21
Aanvraag (waarschijnlijk) buiten subsidieplafond	410
Aanvraag nog in behandeling	197
Aanvraag in behandeling → subsidie verleend	255
Aanvraag vastgesteld	48
Totaal	1078

Tabel 2.1 Status aanvragen

In- en uitlotingen: doelgroepen

De doelgroep van DUMAVA betreft vastgoed dat in eigendom is van een maatschappelijke instelling binnen een zevental hoofdcategorieën. In tabel 2.2 is aangegeven hoeveel aanvragers er zijn per (sub)doelgroep, en hoeveel daarvan zijn ingeloot en uitgeloot. Vanuit de zorgsector is het vaakst beroep gedaan op de subsidieregeling; 477 aanvragen (44% van alle aanvragen). Hier zijn ook de meeste aanvragen

¹ Oorspronkelijk waren er 137 aanvragen uitgeloot, maar bij 5 aanvragen is met BZK afgestemd om deze wel in behandeling te nemen.

² Datum waarop een uitdraai van het aanvraagbestand is gemaakt ten behoeve van deze analyses.

ingeloot. De zorgsector wordt op afstand gevolgd door de decentrale overheid en het onderwijs.

	In loting		Totaal
	Ja	Nee	
Decentrale overheid	231	28	259
Onderwijs	173	17	190
Zorg	414	63	477
Cultuur	1	0	1
Rijksmonument	57	5	62
Religieuze instellingen	31	9	40
Overige publieke gebouwen	39	10	49
Totaal	946	132	1078

Tabel 2.2 Aanvragen in loting per doelgroep

Volledige afwijzingen: afwijsgonden

De aanvragen die (tot nu toe) volledig zijn afgewezen³, hebben verschillende afwijsgonden. De meest voorkomende zijn dat het subsidiebedrag onder het minimum van € 5.000 ligt en dat de maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd niet op de maatregelenlijst staan (zie tabel 2.3).

Afwijsgonden volledige afwijzing	Aantal
Subsidiebedrag max € 5.000	6
Maatregel niet conform maatregelenlijst	4
Geen advies bij integraalproject	2
Onderneming - onjuiste SBI code	2
Vastgoed - Geen eigendom	2
Kantoorgebouw < C label	1
Kantoorgebouw zonder geldig E-label, E-rapport voldoet niet	1
Vereiste aanvraaggegevens zijn niet aangeleverd (artikel 4:5)	1
Onbekend	2
Totaal	21

Tabel 2.3 Afwijsgonden volledige afwijzingen

Subsidiebedragen

In totaal is er voor €300.647.686 subsidie aangevraagd in de eerste tranche. Van dit totaal aangevraagde budget was er op de peildatum €76.509.361 toegekend. Dit betreft uiteraard nog een tussenstand aangezien er op dat moment nog 197 aanvragen in beoordeling waren.

2.2 De doelgroepen in meer detail

De totale doelgroep van DUMAVA betreft zeven hoofdcategorieën (zie tabel 2.2), die bestaan uit verschillende subcategorieën en SBI-codes die binnen de regeling vallen. Tabel 2.4 toont hoe de verdeling is van het aantal aangevraagde en verleende

³ Van de aanvragen die zijn toegekend (evenals de aanvragen die nog in behandeling zijn) komt het in enkele gevallen voor dat een *deel* van de maatregelen is afgewezen. Deze zijn hier niet benoemd.

subsidies over de verschillende subcategorieën. Te zien is dat de aanvragen binnen de zorg (de grootste groep) vooral betrekking hebben op verschillende typen verpleeg- en verzorgingshuizen. Bij de decentrale overheid zijn bijna alle aanvragen afkomstig van gemeenten. De subgroep onderwijs is meer divers van samenstelling.

	Aantal subsidie aangevraagd	% van totaal aangevraagd	Aantal subsidie toegekend
Decentrale overheid	259	24%	71
- gemeenten	256	24%	71
- provincies	1	0%	-
- waterschappen	2	0%	-
Onderwijs	190	18%	61
- basisscholen	53	5%	16
- voortgezet onderwijs	41	4%	9
- MBO-instellingen	63	6%	21
- HBO-instellingen	15	1%	6
- universiteiten	18	2%	9
Zorg	477	44%	133
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	9	1%	3
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	5	0%	2
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	30	3%	6
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	2	0%	-
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	87	8%	27
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	1	0%	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	1	0%	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	1	0%	-
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	2	0%	1
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	2	0%	-
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	1	0%	-
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	6	1%	4
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	10	1%	3
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	85	8%	31
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	152	14%	33
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	2	0%	-
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	51	5%	16

	Aantal subsidie aangevraagd	% van totaal aangevraagd	Aantal subsidie toegekend
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	5	0%	2
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	7	1%	-
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	5	0%	1
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	1	0%	-
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	1	0%	-
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	10	1%	4
- zorg, SBI-code onbekend	1	0%	-
- Overige SBI-codes van zorgaanbieders van de Dumava SBI-lijst	0	0%	-
Cultuur (ANBI-status)	1	0%	-
Rijksmonument	62	6%	12
Religieuze instellingen	40	4%	12
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	39	4%	12
- monumentenzorg (SBI 91.03)	1	0%	-
Overige publieke gebouwen	49	5%	14
- stichting, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	3	0%	-
- stichting, culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	1	0%	1
- stichting, overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	1	0%	-
- stichting, musea (SBI 91.02.1)	2	0%	-
- stichting, monumentenzorg (SBI 91.03)	3	0%	-
- stichting, dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	1	0%	1
- stichting, SBI-code onbekend	36	3%	12
- vereniging, monumentenzorg (SBI 91.03)	1	0%	-
- vereniging, SBI-code onbekend	1	0%	-
- Overige in aanmerking komende SBI-codes	0	0%	-
Totaal	1078	100%	303

Tabel 2.4 Sectoren en subcategorieën/SBI-codes

Partijen kunnen meerdere aanvragen doen. In totaal zijn er 436 unieke aanvragers. Tabel 2.5 toont hoe het aantal (unieke) aanvragers per (sub)categorie zich verhoudt tot het totaal aantal potentiële aanvragers binnen die specifieke categorie. Zo is te zien dat binnen de zorgsector door in verhouding veel algemene ziekenhuizen en universitair medische centra aanvragen zijn gedaan. Daarnaast ook door universiteiten, MBO-instellingen en gemeenten. Kleine(re) partijen hebben in verhouding een stuk minder aanvragen gedaan. Zij zijn daar mogelijk sowieso minder bedreven in. Grote partijen hebben over het algemeen meer kennis in huis om een aanvraag goed voor te bereiden, waar kleine(re) partijen vaak minder expertise hebben.

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers	% aanvragers
Decentrale overheid	375	77	21%
- gemeenten	342	74	22%
- provincies	12	1	8%
- waterschappen	21	2	10%
Onderwijs	7362	81	1%
- basisscholen	6608	23	0%
- voortgezet onderwijs	645	24	4%
- MBO-instellingen	59	21	36%
- HBO-instellingen	36	7	19%
- universiteiten	14	6	43%
Zorg	302510	164	0%
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10) ⁴		2	-
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	15	4	27%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	70	26	37%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	20	2	10%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	405	18	4%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	13815	1	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)		1	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	11385	1	0%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	1815	1	0%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	9840	1	0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	145	1	1%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	5690	2	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	4210	3	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	365	31	8%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	2305	28	1%

⁴ De kolom met potentiële aanvragers is hier leeg omdat de 4-cijferige SBI-code (86.10) kan worden onderverdeeld in meerdere 5-cijferige SBI-codes. De 5-cijferige SBI-codes tellen bij elkaar op tot het aantal potentiële aanvragers van de overkoepelende 4-cijferige SBI-code. Om dubbele tellingen te voorkomen is ervoor gekozen om de kolom leeg te houden. Hetzelfde geldt voor SBI-code 86.22 en 87.30

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers	% aanvragers
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)		2	-
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	515	24	5%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	1390	2	0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	28365	5	0%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	7300	2	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	9265	1	0%
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	2220	1	0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	5980	4	0%
- zorg, SBI-code onbekend	n.v.t.	1	-
- Overige SBI-codes van zorgaanbieders van de Dumava SBI-lijst ⁵	197400	0	0%
Cultuur (ANBI-status)	7445	1	0%
Rijksmonument	29747	35	0%
Religieuze instellingen	2370	38	2%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	2370	37	2%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	?	1	-
Overige publieke gebouwen	19875	40	0%
- stichting, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	14635	3	0%
- stichting, culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	375	1	0%
- stichting, overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	130	1	1%
- stichting, musea (SBI 91.02.1)	720	2	0%
- stichting, monumentenzorg (SBI 91.03)	?	2	-
- stichting, dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	150	1	1%
- stichting, SBI-code onbekend	n.v.t.	28	-
- vereniging, monumentenzorg (SBI 91.03)	?	1	-
- vereniging, SBI-code onbekend	n.v.t.	1	-
- Overige in aanmerking komende SBI-codes ⁶	3265	0	0%
Totaal	-	436	-

Tabel 2.5 Aantal unieke aanvragers per (sub)categorie/SBI-code afgezet tegen aantal potentiële aanvragers per (sub)categorie/SBI-code

⁵ Om het totaaloverzicht te schetsen van de potentie binnen de zorgsector, wordt hier ook het totaal aantal potentiële aanvragers (o.b.v. de Dumava SBI-codelijst) getoond waarvoor geen aanvragen zijn ingediend.

⁶ Zie voetnoot 5.

Overlap tussen doelgroepen

De doelgroepen zoals die afgebakend zijn voor de DUMAVA-regeling bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (Rijksmonumenten). Dit maakt dat de doelgroepen elkaar gedeeltelijk kunnen overlappen. Zo kunnen stichtingen en verenigingen bijvoorbeeld ook onder de sector cultuur of onderwijs vallen. Hetzelfde geldt voor vastgoed van gemeenten, evenals voor Rijksmonumenten. Tabel 2.6 toont de overlap die tussen deze doelgroepen is gevonden⁷.

Zichtbaar is dat van de 256 aanvragen van gemeenten het vastgoed in 109 gevallen ook andere DUMAVA-doelgroepen betreft (lichtblauw gearceerd); meestal overige publieke gebouwen, onderwijs of cultuur. Het vastgoed van stichtingen en verenigingen betreft in 20 van de 49 gevallen ook een andere doelgroep. Van de 62 Rijksmonumenten kunnen er 23 ook worden toegerekend tot een van de andere sectoren (relatief vaak de cultuursector).

	gemeente	stichting/vereniging	Rijksmonument
Onderwijs	32	4	3
Zorg	6	13	4
Cultuur	23	2	11
Religieuze instellingen	1	1	3
Overige publieke gebouwen	47	6	2
Anders ⁸	147	23	39
Totaal	256	49	62

Tabel 2.6 Overlap tussen doelgroepen (1): WOZ-bestemming van vastgoed van gemeente, stichtingen/verenigingen en monumenten (aanvragen)

Een andere vorm van overlap betreft de monumenten. Tabel 2.7 toont de relatie tussen de DUMAVA-doelgroepen en de monumentstatus⁹. Te zien is dat het vastgoed dat onder een andere doelgroep is aangemeld, soms ook een Rijksmonument blijkt te betreffen. Ook gemeentelijke monumenten (overigens geen DUMAVA-doelgroep) bevinden zich onder de aanvragers, evenals enkele provinciale monumenten. Verder is zichtbaar dat niet alles wat is aangemeld als Rijksmonument dit ook daadwerkelijk lijkt te zijn.

⁷ Om hier zicht op te krijgen is de WOZ-registratie gekoppeld aan de adressen van de aanvragers. De gebruiksklasse in de WOZ-registratie geeft hierover gedetailleerde en doorgaans actuelere informatie dan de BAG. Het kan echter zijn dat de werkelijke situatie hiervan afwijkt.

⁸ De doelgroepen decentrale overheid en Rijksmonumenten zijn in deze tabel niet opgenomen, omdat deze niet als 'sector' beschouwd kunnen worden. Wel is de categorie 'anders' opgenomen; deze bevat vastgoed dat buiten de sectoren in de tabel valt, of waarvan o.b.v. de WOZ-registratie niet te bepalen is of ze onder deze sectoren vallen. De getoonde overlap betreft dus minimum aantallen.

⁹ Dit betreft de monumentstatus volgens een monumentenbestand afkomstig van Fenicks, die beschikt over actuele gegevens over alle typen monumenten. De adressen van de aanvragers zijn hiervoor door RVO gekoppeld aan dit monumentenbestand. Voor het totaalplaatje zijn niet alleen de Rijksmonumenten, maar ook de gemeentelijke en provinciale monumenten hierin meegenomen.

	geen monument	Rijks-monument	gemeentelijk monument	provinciaal monument
Decentrale overheid	225	17	17	0
Onderwijs	174	9	7	0
Zorg	456	7	12	2
Cultuur	1	0	0	0
Rijksmonument	15	43	4	0
Religieuze instellingen	31	2	7	0
Overige publieke gebouwen	43	3	3	0
Totaal	945	81	50	2

Tabel 2.7 Overlap tussen doelgroepen (2): monumentstatus van al het vastgoed (aanvragen)

2.3 Projectgrootte

Naast het aantal aanvragen en het type aanvrager, kan gekeken worden naar de aangevraagde subsidiebudgetten. Waar we eerder o.a. keken naar de grootte van de aanvragers/partijen, kijken we nu naar de grootte van het aangevraagde budget.

Aangevraagde en toegekende aanvragen naar projectgrootte

Een ruime meerderheid van de aanvragen (934 van de 1.078, ofwel 87%) betreft aanvragen met een subsidiebudget tot € 500.000. Binnen deze categorie zijn ook de meeste aanvragen toegekend¹⁰ (270 van de 303 op de peildatum), zie tabel 2.8.

	Subsidie aangevraagd	% van totaal	Subsidie toegekend	% van totaal
€ 5.000 - 25.000	192	18%	48	16%
€ 25.000 - 100.000	348	32%	108	36%
€ 100.000 - 500.000	394	37%	114	38%
€ 500.000 - 1.000.000	67	6%	16	5%
€ 1.000.000 of meer	77	7%	17	6%
Totaal	1078	100%	303	100%

Tabel 2.8 Aantal aangevraagde en toegekende aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget)

In de onderwijssector en bij Rijksmonumenten zijn tot nu toe gemiddeld hogere subsidiebudgetten toegekend, bij de decentrale overheid juist gemiddeld lagere budgetten (tabel 2.9).

¹⁰ Dit hoeft overigens niet te betekenen dat het volledige aangevraagde budget is toegekend. De toegekende subsidie kan daarmee in een andere grootteklasse vallen. In de tabel is uitgegaan van de grootteklasse volgens de aanvraag.

	Toegekend				
	€ 5.000 - 25.000	€ 25.000 - 100.000	€ 100.000 - 500.000	€ 500.000 - 1.000.000	€ 1.000.000 - 2.500.000
Decentrale overheid	13	31	25	1	1
Onderwijs	7	12	30	4	8
Zorg	23	52	47	6	5
Cultuur	-	-	-	-	-
Rijksmonument	1	0	8	1	2
Religieuze instellingen	3	5	1	3	0
Overige publ. gebouwen	1	8	3	1	1
Totaal	48	108	114	16	17

Tabel 2.9 Aantal toegekende aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget) per doelgroep

Oppervlakte

Het vastgoed waarvoor een DUMAVA-subsidie is aangevraagd betreft in totaal minimaal¹¹ ruim 6,5 miljoen vierkante meter. Aanvragen met een subsidiebudget tot € 500.000 maken in oppervlakte uitgedrukt 56% uit van het totaal. Dit betreft dus relatief kleinere gebouwen (met minder kosten).

Voor 2,3 miljoen vierkante meter is de subsidieaanvraag toegekend. De tot nu toe toegekende subsidies betreffen daarmee de gemiddeld iets grote gebouwen.

	Subsidie aangevraagd	% van totaal	Subsidie toegekend	% van totaal
€ 5.000 - 25.000	299.839 m ²	5%	77.436 m ²	3%
€ 25.000 - 100.000	936.893 m ²	14%	347.266 m ²	15%
€ 100.000 - 500.000	2.434.898 m ²	37%	1.048.694 m ²	46%
€ 500.000 - 1.000.000	858.381 m ²	13%	270.492 m ²	12%
€ 1.000.000 - 2.500.000	2.026.481 m ²	31%	548.391 m ²	24%
Totaal	6.556.494 m²	100%	2.292.279 m²	100%

Tabel 2.10 Projectgrootte versus oppervlakte waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend

2.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend

Zoals eerder aangegeven, is er voor €300.647.686 aan subsidie aangevraagd in de eerste tranche, en (tot nu toe) €76.509.361 toegekend.

Budget per toepassing

In totaal is er in 1.078 aanvragen voor 2.819 maatregelen subsidie aangevraagd in de eerste tranche. Het type toepassing waarop deze maatregelen betrekking hebben, betreft het vaakst 'energielabel en advies', op afstand gevolgd door 'verwarmen, koelen, ventileren' en 'bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil'. Zie tabel 2.11; hierin staan ook de aangevraagde en toegekende budgetten aangegeven. De hoogste aangevraagde en toegekende budgetten betreffen 'integraal gebouw'.

¹¹ Minimaal, want niet aan alle adressen kon de oppervlakte uit de BAG gekoppeld worden.

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Bouwkundig aanpassingen in de bestaande thermische schil	430	€ 52.895.245	€ 12.358.906
Duurzame Energie	333	€ 33.930.654	€ 6.752.403
Energielabel en advies	836	€ 2.351.300	€ 492.854
Energieregistratie-en bewakingsysteem (EBS)	32	€ 366.276	€ 73.041
Energietransitie	10	€ 435.499	€ 50.924
Integraal Gebouw	191	€ 105.308.624	€ 31.562.427
Leefomgeving verkoeling	19	€ 1.258.880	€ 195.554
Monumenten	113	€ 15.820.723	€ 6.316.347
Overige energiebesparing	39	€ 2.206.339	€ 513.097
Verlichting	342	€ 30.703.425	€ 6.816.041
Verwarmen, koelen, ventileren	474	€ 55.370.720	€ 11.377.768
Totaal	2819	€ 300.647.686	€ 76.509.361

Tabel 2.11 Toepassingen

Budget per maatregel

Een verdere specificatie van de maatregelen (een uitsplitsing van tabel 2.11) is weergegeven in tabel 2.12. Van alle maatregelen is energieadvies het vaakst aangevraagd, namelijk 693 keer, voor in totaal ruim 2 miljoen euro. Daarna is er het vaakst subsidie aangevraagd voor een LED-verlichtingssysteem (338 keer), voor isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer (274 keer) en voor PV/PVT-panelen (261 keer).

Het hoogst aangevraagde budget betreft een integrale aanpak met maatwerkadvies, waar voor bijna 100 miljoen euro subsidie is aangevraagd (en ruim 30 miljoen euro is toegekend tot nu toe). Met afstand gevolgd door de warmtepomp, met bijna 35 miljoen euro aangevraagd budget (en 8,5 miljoen euro toegekend).

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Bouwkundig aanpassingen in de bestaande thermische schil:			
- Isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer, van bestaande constructies	274	€ 31.811.297	€ 5.979.172
- HR-glas	156	€ 21.083.948	€ 6.379.733
Duurzame Energie:			
- PV of PVT panelen	261	€ 22.965.579	€ 4.229.135
- Zonnecollectorsysteem voor verwarmen	33	€ 1.168.960	€ 390.602
- Zout(water)batterij	25	€ 594.832	€ 127.439
- Warmte- of koudeopslag in de bodem met gebruik van grondwater	14	€ 9.201.283	€ 2.005.226
Energielabel en advies:			
- Energieadvies / portefeuille routekaart goedgekeurde GPR ontwerpberekening / assessmentrapport BREEAM-NL-In-Use versie 6	693	€ 2.077.495	€ 427.578
- Opstellen en registreren definitief energielabel	143	€ 273.805	€ 65.276

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Energiregistratie-en bewakingssysteem (EBS):			
- Slimme meter met een energieverbruiks-manager/ energiebeheerssysteem voor elektriciteit, aardgas (a.e.) en/of warmte	32	€ 366.276	€ 73.041
Energietransitie:			
- Aansluiting warmte- en/of koudenet (BAK kosten)	9	€ 431.164	€ 50.924
- Infrarood verwarmingspaneel met bewegings-sensor en thermostaat	1	€ 4.335	-
Integraal Gebouw:			
- Integraal met maatwerkadvies	182	€ 99.885.094	€ 30.301.518
- Integraal GPR Gebouw	8	€ 5.365.451	€ 1.260.909
- Integraal Breeam-NL	1	€ 58.080	-
Leefomgeving verkoeling:			
- Groen dak	16	€ 1.188.068	€ 195.554
- Groene gevel of muur	3	€ 70.812	-
Monumenten:			
- Duurzaam monumenten advies	37	€ 77.418	€ 14.973
- Integrale aanpak verduurzaming monumenten	31	€ 11.907.963	€ 5.583.171
- Isolerende beglazing monumentenglas en binnen/buiten-voorzetramen	18	€ 944.859	€ 223.488
- Isolatie voor gevel, vloer, dak van bestaande constructies	17	€ 2.269.654	€ 415.804
- Energiezuinig ventilatiesysteem	8	€ 614.811	€ 78.911
- Bodemisolatie	1	€ 5.117	-
- Kierdichting	1	€ 902	-
Overige energiebesparing:			
- HR pomp	17	€ 694.710	€ 290.295
- HR-elektromotor	17	€ 1.427.207	€ 217.399
- Energieprestatieverbetering van bestaande liften roltrappen en rolpaden	3	€ 77.570	-
- Luchtgordijn met sensor gestuurde automatische regeling	2	€ 6.853	€ 5.402
Verlichting:			
- LED-verlichtingssysteem	338	€ 30.290.395	€ 6.816.041
- LED-belichtingssysteem voor podium- of theaterbelichting	4	€ 413.030	-
Verwarmen, koelen, ventileren:			
- Warmtepomp > 70kW	194	€ 34.758.341	€ 8.568.245
- Warmtepomp(boiler) <70kW	173	€ 8.516.521	€ 1.226.404
- Koude- of warmteterugwinningssysteem uit ventilatielucht	95	€ 10.997.125	€ 1.470.623
- Luchtbehandelingskast met inbouwde warmtepomp (niet hybride) voor zwembaden	4	€ 338.707	€ 104.012
- Luchtdicht maken van luchtkanalen van luchtverdeelsysteem	3	€ 89.367	€ 8.485
- Warmtewisselaar voor vrije koeling	3	€ 363.535	-
- Faseovergangsmateriaal (PCM)	1	€ 16.880	-

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
- Verdampingskoeling door middel van waterverdamming (adiabatisch)	1	€ 290.245	-
Totaal	2819	€ 300.647.686	€ 76.509.361

Tabel 2.12 Maatregelen

2.5 Budgetverdeling per doelgroep

Doelgroepen

Hoe het budget is verdeeld over de doelgroepen is te zien in tabel 2.13. Eerder zagen we al dat vanuit de zorgsector relatief de meeste aanvragen zijn gedaan. Dit gaat ook om het grootste budget; voor in totaal ruim 120 miljoen euro zijn aanvragen ingediend (waarvan tot nu toe 29 miljoen euro toegekend). Op afstand volgen de onderwijssector en de decentrale overheid. Verhoudingsgewijs, gezien het aantal aanvragen, heeft de onderwijssector voor een relatief groot bedrag subsidie aangevraagd (88 miljoen euro) en is een relatief groot bedrag reeds toegekend (25 miljoen euro). Wat opvalt is dat drie sectoren (gemeenten, algemene ziekenhuizen en MBO-instellingen) bij elkaar al bijna 44% van het aangevraagde budget beslaan.

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Decentrale overheid	259	€ 61.970.147	€ 9.932.033
Onderwijs	190	€ 88.224.062	€ 24.995.186
Zorg	477	€ 120.421.187	€ 29.159.659
Cultuur	1	€ 12.161	€ -
Rijksmonument	62	€ 18.149.415	€ 6.391.480
Religieuze instellingen	40	€ 4.351.273	€ 2.446.357
Overige publieke gebouwen	49	€ 7.519.442	€ 3.584.646
Totaal	1078	€ 300.647.686	€ 76.509.361

Tabel 2.13 Budgetverdeling per doelgroep

Hoe de aangevraagde budgetten per doelgroep verdeeld zijn over de subcategorieën binnen deze doelgroepen, is te zien in tabel 2.14.

	Subsidiebedrag aangevraagd	% van totaal
Decentrale overheid	€ 61.970.147	21%
- gemeenten	€ 61.411.622	20,4%
- provincies	€ 507.303	0,2%
- waterschappen	€ 51.222	0,0%
Onderwijs	€ 88.224.062	29%
- basisscholen	€ 9.683.921	3,2%
- voortgezet onderwijs	€ 22.101.403	7,4%
- MBO-instellingen	€ 34.587.023	11,5%
- HBO-instellingen	€ 11.216.592	3,7%
- universiteiten	€ 10.635.123	3,5%
Zorg	€ 120.421.187	40%

	Subsidiebedrag aangevraagd	% van totaal
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	€ 2.514.903	0,8%
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	€ 7.202.964	2,4%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	€ 35.187.315	11,7%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	€ 1.128.954	0,4%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	€ 13.703.788	4,6%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	€ 5.298	0,0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	€ 7.260	0,0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	€ 679.300	0,2%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	€ 534.644	0,2%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	€ 47.492	0,0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	€ 373.003	0,1%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	€ 561.386	0,2%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	€ 867.300	0,3%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	€ 25.713.430	8,6%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	€ 15.431.562	5,1%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	€ 1.975.594	0,7%
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	€ 12.312.979	4,1%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	€ 79.563	0,0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	€ 400.024	0,1%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	€ 436.424	0,1%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	€ 69.237	0,0%
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	€ 60.315	0,0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	€ 982.953	0,3%
- zorg, SBI-code onbekend	€ 145.500	0,0%
Cultuur (ANBI-status)	€ 12.161	0%
Rijksmonument	€ 18.149.415	6%
Religieuze instellingen	€ 4.351.273	1%

	Subsidiebedrag aangevraagd	% van totaal
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 4.269.840	1,4%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 81.433	0,0%
Overige publieke gebouwen	€ 7.519.442	3%
- stichting, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	€ 270.241	0,1%
- stichting, culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	€ 85.409	0,0%
- stichting, overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	€ 60.580	0,0%
- stichting, musea (SBI 91.02.1)	€ 55.013	0,0%
- stichting, monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 274.964	0,1%
- stichting, dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	€ 217.104	0,1%
- stichting, SBI-code onbekend	€ 6.496.750	2,2%
- vereniging, monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 23.381	0,0%
- vereniging, SBI-code onbekend	€ 36.000	0,0%
Totaal	€ 300.647.686	

Tabel 2.14 Aangevraagd subsidiebedrag per doelgroep en subcategorieën/SBI-codes

In tabel 2.15 is te zien hoe de toegekende subsidiebedragen per doelgroep verdeeld zijn over de subcategorieën binnen deze doelgroepen. Dit zijn de toegekende bedragen op de peildatum.

	Subsidiebedrag toegekend	% van totaal
Decentrale overheid	€ 9.932.033	13%
- gemeenten	€ 9.932.033	13%
- provincies	-	-
- waterschappen	-	-
Onderwijs	€ 24.995.186	33%
- basisscholen	€ 4.496.293	6%
- voortgezet onderwijs	€ 2.743.902	4%
- MBO-instellingen	€ 9.044.582	12%
- HBO-instellingen	€ 4.148.094	5%
- universiteiten	€ 4.562.316	6%
Zorg	€ 29.159.659	38%
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	€ 166.380	0%
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	€ 2.469.245	3%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	€ 7.754.333	10%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	-	-
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	€ 2.818.075	4%

	Subsidiebedrag toegekend	% van totaal
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	-	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	-	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	-	-
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	€ 99.367	0%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	-	-
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	-	-
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	€ 368.800	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	€ 145.938	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	€ 5.972.308	8%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	€ 4.921.639	6%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	-	-
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	€ 4.046.560	5%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	€ 17.046	0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	-	-
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	€ 62.186	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	-	-
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	-	-
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	€ 317.783	0%
- zorg, SBI-code onbekend	-	-
Cultuur (ANBI-status)	-	
Rijksmonument	€ 6.391.480	8%
Religieuze instellingen	€ 2.446.357	3%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 2.446.357	3%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	-	-
Overige publieke gebouwen	€ 3.584.646	5%
- stichting, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	-	-
- stichting, culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	€ 85.409	0%

	Subsidiebedrag toegekend	% van totaal
- stichting, overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	-	-
- stichting, musea (SBI 91.02.1)	-	-
- stichting, monumentenzorg (SBI 91.03)	-	-
- stichting, dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	€ 217.104	0%
- stichting, SBI-code onbekend	€ 3.282.132	4%
- vereniging, monumentenzorg (SBI 91.03)	-	-
- vereniging, SBI-code onbekend	-	-
Totaal	€ 76.509.361	

Tabel 2.15 Toegekend subsidiebedrag (op de peildatum) per doelgroep en subcategorieën/SBI-codes

Monumenten

Kijkend naar de budgetverdeling naar monumentstatus¹² (tabel 2.16), is te zien dat er voor de verduurzaming van Rijksmonumenten¹³ in totaal een budget van iets minder dan 30 miljoen euro is aangevraagd, waarvan ongeveer een derde was toegekend op de peildatum. Voor gemeentelijke monumenten, minder in aantal, is ongeveer 10 miljoen aangevraagd, waarvan vier tiende toegekend. Bij provinciale monumenten (betreft maar twee aanvragen) gaat het om beperkte bedragen.

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Rijksmonument	81	€ 29.554.778	€ 10.653.854
Gemeentelijk monument	50	€ 10.109.520	€ 4.283.684
Provinciaal monument	2	€ 63.177	€ 26.858
Geen monument	945	€ 260.920.210	€ 61.544.966
Totaal	1078	€ 300.647.686	€ 76.509.361

Tabel 2.16 Budgetverdeling naar monumentstatus

Overlap

In tabel 2.17 is voor de eerder beschreven 'overlapgroepen' (lichtblauw gearceerd, zie ook tabel 2.5) aangegeven wat de aangevraagde en toegekende budgetten zijn.

¹² De monumentstatus volgens Fenicks.

¹³ Al dan niet als zodanig aangemeld, zie ook tabel 2.6.

	gemeente		stichting/vereniging		Rijksmonument	
	Budget aangevraagd	Budget toegekend	Budget aangevraagd	Budget toegekend	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Onderwijs	€ 7.039.863	€ 1.808.986	€ 637.939	€ 28.668	€ 2.572.751	-
Zorg	€ 1.208.672	€ 23.342	€ 2.017.716	€ 580.882	€ 163.012	-
Cultuur	€ 5.534.772	€ 1.218.169	€ 240.804	€ 217.104	€ 4.647.235	€ 2.497.959
Religieuze instellingen	€ 52.877	-	€ 58.692	€ 58.692	€ 401.217	€ 24.900
Overige publieke gebouwen	€ 7.978.711	€ 1.269.955	€ 433.651	€ 118.860	€ 123.210	-
Anders	€ 39.596.727	€ 5.611.582	€ 4.130.638	€ 2.580.439	€ 10.241.990	€ 3.868.620
Totaal	€ 61.411.622	€ 9.932.033	€ 7.519.442	€ 3.584.646	€ 18.149.415	€ 6.391.480

Tabel 2.17 Budgetverdeling naar overlapcategorieën

2.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken

Budgetverdeling per provincie

De meeste aanvragen komen vanuit Zuid-Holland (202), Noord-Brabant (172), Noord-Holland (117) en Overijssel (108). Samen zijn deze provincies verantwoordelijk voor meer dan de helft van de aanvragen. Binnen de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant is relatief het meeste budget aangevraagd; in beide provincies voor ruim 50 miljoen euro. Op de peildatum is hiervan een kleine 12 miljoen euro respectievelijk 18,5 miljoen euro toegekend. Zie tabel 2.18.

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Drenthe	79	€ 7.023.492	€ 3.323.516
Flevoland	13	€ 3.914.474	€ 821.213
Friesland	54	€ 10.772.900	€ 5.975.716
Gelderland	97	€ 38.808.480	€ 9.241.687
Groningen	63	€ 14.494.385	€ 4.956.484
Limburg	41	€ 20.728.362	€ 5.387.012
Noord-Brabant	172	€ 50.095.207	€ 18.629.653
Noord-Holland	117	€ 33.865.229	€ 5.890.020
Overijssel	108	€ 23.400.859	€ 5.479.077
Utrecht	58	€ 16.592.483	€ 2.942.611
Zeeland	16	€ 10.316.940	€ 2.026.619
Zuid-Holland	202	€ 53.698.210	€ 11.821.096
Totaal ¹⁴	1020	€ 283.711.022	€ 76.494.703

Tabel 2.18 Aangevraagd en toegekend budget per provincie

¹⁴ Voor 58 adressen is de provincie onbekend (adressen van het aangemelde vastgoed konden hier niet gekoppeld worden aan de BAG).

Budgetverdeling per bouwperiode

Ruim de helft van de aanvragen betreft vastgoed uit de periode tussen 1966 en 2005 (tabel 2.19). Voor deze bouwperiodes is ook het grootste budget aangevraagd (ruim 180 miljoen euro) en toegekend (ruim 40 miljoen euro). De bouwperiodes 1966-1985 en 1986-2005 zijn daarin redelijk gelijk vertegenwoordigd.

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
onbekend	71	€ 17.913.510	€ 3.393.970
t/m 1945	186	€ 46.100.036	€ 13.742.986
1946-1965	81	€ 24.251.290	€ 6.606.952
1966-1985	283	€ 90.592.851	€ 19.506.478
1986-2005	324	€ 91.849.036	€ 23.073.982
2006 of later	133	€ 29.940.963	€ 10.184.992
Totaal	1078	€ 300.647.686	€ 76.509.361

Tabel 2.19 Aangevraagd en toegekend budget per bouwperiode

2.7 Budgetverdeling per projectsoort

Budget per projectsoort, naar doelgroep

Eerder zagen we dat er in totaal voor 2.819 maatregelen subsidie is aangevraagd. Hierbij zijn 222 aanvragen gedaan voor een integraal verduurzamingsproject. Dit betreft alles wat valt onder de categorie 'integraal gebouw' in tabel 2.11, plus de 'integrale aanpak verduurzaming monumenten' onder de categorie 'monumenten'. De overige 2.597 maatregelen waarvoor een aanvraag is gedaan hebben betrekking op losse maatregelen (1, 2 of 3 maatregelen). Hoe het budget binnen deze twee projectsoorten verdeeld is over de doelgroepen, is te zien in tabel 2.20 respectievelijk tabel 2.21.

Voor integrale verduurzamingsprojecten zijn nagenoeg evenveel aanvragen vanuit de zorgsector gedaan als vanuit decentrale overheden (resp. 30% en 28%). Binnen de aanvragen voor losse maatregelen ligt het aandeel vanuit de zorg een stuk hoger (44%), ook ten opzichte van decentrale overheden (25%).

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Decentrale overheid	64	€ 35.451.335	€ 5.943.669
Onderwijs	33	€ 30.024.983	€ 9.842.611
Zorg	67	€ 32.634.662	€ 10.844.945
Cultuur	0	-	-
Rijksmonument	34	€ 12.225.096	€ 5.583.171
Religieuze instellingen	10	€ 2.694.308	€ 1.945.345
Overige publieke gebouwen	14	€ 4.186.202	€ 2.985.857
Totaal integraal verduurzamingsproject	222	€ 117.216.587	€ 37.145.598

Tabel 2.20 Aangevraagd en toegekend budget voor integrale verduurzamingsprojecten

	Aantal aangevraagd	Budget aangevraagd	Budget toegekend
Decentrale overheid	649	€ 26.518.812	€ 3.988.364
Onderwijs	452	€ 58.199.078	€ 15.152.575
Zorg	1153	€ 87.786.525	€ 18.314.714
Cultuur	1	€ 12.161	€ -
Rijksmonument	123	€ 5.924.319	€ 808.309
Religieuze instellingen	109	€ 1.656.965	€ 501.013
Overige publieke gebouwen	110	€ 3.333.240	€ 598.789
Totaal 1, 2 of 3 maatregelen	2597	€ 183.431.099	€ 39.363.764

Tabel 2.21 Aangevraagd en toegekend budget voor losse maatregelen

3 Invoeringstoets: signalen uit interviews

Voor de DUMAVA regeling is de invoeringstoets uitgevoerd. De invoeringstoets is een tussentijdse evaluatie, die specifiek ingaat op de gevolgen, knelpunten en (onverwachtse) effecten op de doelgroep en uitvoering, zie de bijlage Onderzoeksaanpak Invoeringstoets. Hiervoor zijn 8 interviews gehouden: 2 interviews met RVO medewerkers en 6 interviews met de doelgroep. Voor de doelgroep is per sector een aanvrager aselect geselecteerd. De helft was ingeloot. De meeste aanvragers hadden meerdere aanvragen ingediend. In de selectie zaten twee intermediairs, één met enkele aanvragen en één met meer dan 50 aanvragen. Het is belangrijk om te benadrukken dat de hieronder genoemde knelpunten geen representatieve conclusies zijn, maar signalen die uit de doelgroep en uitvoering komen. In de gesprekken stonden legitieme vragen over de uitvoering centraal en ze werden niet gedomineerd door de teleurstelling als men geen subsidie had gekregen.

Op basis van interviews staan in paragraaf 3.1 bedoelde en onbedoelde effecten. In paragraaf 3.2 staan de knelpunten van de regeling volgens de doelgroep. Het oordeel vanuit de uitvoering staat in paragraaf 3.3.

3.1 Bedoelde en onbedoelde effecten van de regeling

Eerst wordt een algemene indruk van de werking van de regeling gegeven op basis van de signalen die naar voren kwamen in de interviews met de doelgroep. Vervolgens komen de onbedoelde effecten aan de orde. De paragraaf sluit af met een beschouwing van de gevolgen van de diversiteit van de doelgroep.

Werking van de regeling

De geïnterviewden zijn over het algemeen positief gestemd over de regeling, onafhankelijk van of ze een project toegewezen hadden gekregen. De doelgroep geeft aan dat de subsidies belangrijk zijn voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. De positieve aspecten die genoemd zijn: het hoge subsidiepercentage, het feit dat deze regeling de eerste keer is dat er geld beschikbaar is voor specifiek deze doelgroepen en de menselijke communicatie vanuit RVO. Dat de regeling aantrekkelijk wordt geacht lijkt ook rond te gaan bij de verschillende doelgroepen. De verwachting is door verschillende respondenten uitgesproken dat bij een volgende openstelling de vraag wederom groot zal zijn. Naast de positieve signalen heeft ook iedere respondent te maken gehad met (de effecten van) de storing op 3 oktober (zie hoofdstuk 4).

Meermaals is de persoonlijke benadering vanuit RVO genoemd als sterk en positief punt van de DUMAVA regeling. Zo werd er een vraag voor aanvullende informatie via de mail verstuurd, en werd vervolgens ook gebeld door een RVO medewerker om te verzekeren dat de aanvrager deze mail had gezien, alles begreep en wist wat hij moest doen.

Onbedoelde effecten

Afwijzingen of uitgeloot zijn heeft voor de aanvragers onbedoelde effecten. Voor het indienen van de aanvragen zijn door de aanvragers veel kosten gemaakt: uren voor het opstellen van een aanvraag, laten opstellen van energieadvies, inhuur van intermediairs, zeer lange wachttijd voor het indienen op de openingsdag. Bij uitgelote aanvragen is dit voor een groot deel een verspilling van tijd en geld voor de aanvragers.

Uit de interviews komt het signaal dat aanvragers die zijn uitgeloot, wachten op de nieuwe openstelling. Dit kan leiden tot uitstel van investeringen en daarmee tot vertraging van de verduurzaming. Maar er zijn ook uitgelote aanvragers die de projecten die zij van plan waren te doen, nu al gaan uitvoeren zonder subsidie. Hierdoor kunnen zij in een volgende ronde geen subsidie voor deze projecten meer krijgen. Voor enkele uitgelote partijen is nog niet duidelijk dat zij niet automatisch met hun eerder ingediende project aan een nieuwe tranche meedoen, maar dat zij dit zelf opnieuw moeten indienen. Ook twijfelen aanvragers die uitgeloot zijn of ze een volgende keer nog wel meedoen in verband met het verloop van indienen en de tijd die men geïnvesteerd heeft in de aanvraag.

Een onbedoeld effect van de DUMAVA regeling dat genoemd is door de geïnterviewden is het limiterende effect op innovatie. Door het voorschrijven van maatregelen in de maatregelenlijst laat de regeling geen ruimte voor innovatie met bijvoorbeeld AI. De techniek gaat snel en innovatieve maatregelen kunnen een groot duurzaamheidseffect hebben, maar hiervoor kan geen subsidie worden verkregen doordat zij niet op de maatregelenlijst staan.

Ook duiden de signalen vanuit de interviews er op dat als gevolg van de voorwaarden van de regeling veel geld vanuit de doelgroepen is gegaan naar energieadviseurs voor rapportages. Door het ontbreken van heldere eisen aan het energieadvies, konden adviseurs hier uitgebreide rapporten opleveren, die zij factureerden aan de aanvragers. Dit geld was vanuit het maatschappelijk vastgoed anders naar verduurzaming gegaan. Voor afgewezen projecten is dit extra nadelig, omdat zij geen subsidie kunnen verkrijgen die de kosten van dit advies (ten dele) dekt.

Uit de interviews wordt duidelijk dat er een onbedoeld effect kan zijn, geen grote schaal heeft, maar wel gevolgen kan hebben. Dit ontstaat bij grote aanvragers (subsidiebureaus en intermediairs). Zij dienen een groot aantal projecten in, waarvan een deel na loting op de wachtlijst komt te staan. Zij merken dat er weinig projecten afvallen, terwijl je dit wel zou verwachten op basis van inhoudelijke gronden. Het vermoeden is uitgesproken dat er niet heel streng op de kwaliteit van de aanvragen gelet wordt in de beoordeling van aanvragen. Deze kennis bij intermediairs met veel klanten, zou een negatief effect kunnen hebben op de kwaliteit van de aanvragen van deze partijen bij een volgende openstelling van de regeling.

Eén respondent geeft aan dat de regeling overstimulatie van maatregelen in de hand werkt wanneer de volgende situatie ontstaat: een kerk installeert een duur warmtesysteem en ontvang hiervoor subsidie, in een ruimte die enkel op zondag gebruikt wordt. Dit systeem verbruikt daarnaast veel energie, waardoor de kerk dit op energiebesparing niet makkelijk terug kan verdienen. Doordat de regeling uitgebreide, integrale projecten meer subsidie verleent, doet men hiervoor een aanvraag terwijl dit op verduurzaming een negatief effect heeft.

Verskil in kennis zorgde voor enige ongelijkheid

De doelgroep is zeer divers, en dit werkt door in de verschillende wijzen waarop zij met de regeling zijn omgegaan. De interviews zijn gehouden met de verschillende sectoren, waardoor er signalen over enige ongelijkheid tussen de doelgroepen naar boven komen. De variatie in de doelgroep zit in meerdere kenmerken: de sector, groot en klein, ervaring met subsidies of niet, ervaring met energieadviezen of niet, al begonnen met verduurzaming of nog niet gestart. Daarnaast valt op dat de partijen die dicht bij de overheid zitten of de subsidiewereld goed kennen, zoals bijvoorbeeld gemeentes en intermediairs, snel in de gaten hadden dat deze regeling overvraagd zou gaan worden. Kleinere partijen geven aan hier naïefer in te staan en hadden de

verwachting dat de subsidie het hele jaar aan te vragen was, waardoor er enige ongelijkheid is ontstaan in de voorbereiding.

Uit de interviews blijkt ook dat door de onduidelijkheid in de regeling er wellicht potentiële aanvragers zijn afgehaakt omdat zij onterecht dachten niet in aanmerking te komen. Dit zou met name gelden voor de groep aanvragers die niet bekend is met verduurzaming of energieadvies, waarvoor deze regeling complex wordt geacht.

Uit de signalen die naar voren kwamen tijdens de interviews blijkt ook dat door het systeem van loting er een nadelige situatie voor uitgelote partijen ontstaat op het gebied van kennis over hun aanvraag. Uitgelote partijen hebben geen kennis over of hun aanvraag aan de voorwaarden voldeed, omdat zij geen inhoudelijke beoordeling op hun aanvraag hebben gehad. Zij weten dus niet of hun aanvraag aan de voorwaarden voldoet, inclusief een juist aangeleverd energieadvies, projectplan en investeringsbegroting. Zij hebben hierdoor minder informatie dan partijen die wel ingeloot zijn maar afgewezen op inhoudelijke gronden. De situatie kan hierdoor ontstaan dat de eerste groep opnieuw indient op dezelfde wijze en nogmaals kosten maakt voor bijv. energieadvies, maar vervolgens wordt afgewezen omdat ze niet aan de voorwaarden voldoen.

3.2 Voorwaarden voor de aanvragen: knelpunten volgens de doelgroep

Volgens de medewerkers van RVO is de kwaliteit van de aanvragen voor verbetering vatbaar. In de interviews met de doelgroep is ingegaan op de voorbereidingstijd, energie advies, onderscheid 1-2-3 maatregelen en integraal project, investeringsbegroting, locatie en uitvoeringstijd.

Vorbereidingstijd en tijdsbeslag

De voorbereidingstijd die in de aanvragen is gestopt varieert sterk tussen de geïnterviewden. Zo heeft een respondent vanaf juni 400 tot 500 uur gewerkt aan de voorbereiding van zeven aanvragen, andere respondenten geven aan dat zij aan een aanvraag voor 1 project twee tot drie dagen gewerkt hebben. Doordat de regeling niet voor iedereen duidelijk is, zijn aanvragers in tijdnood gekomen. Dit heeft een negatief effect gehad op de kwaliteit van de aanvragen.

Energieadvies en DuMo advies

De eisen aan het energieadvies zijn voor geïnterviewden die hier vaker mee werken duidelijk, maar voor anderen niet. Ook zijn de eisen die aan het energieadvies worden gesteld multi-interpretabel. Bijvoorbeeld de term maatwerkadvies is niet helder en er heerst onduidelijkheid over de verplichting om gecertificeerde energieadviseurs het advies te laten opstellen. Wel blijkt de mogelijkheid om de routekaart te gebruiken voor gemeenten en ziekenhuizen goed te werken.

De eis dat er een energieadvies bij de aanvraag moest worden ingediend, heeft voor moeilijkheden gezorgd door de beschikbaarheid van adviseurs in deze periode. Aanvragen hebben vertraging opgelopen, en voor partijen die geen bestaande relatie met een energieadviseur hadden was het moeilijk om een adviseur te vinden die voor 3 oktober onderzoek kon doen en een adviesrapport op kon stellen. Daarbij wordt ook getwijfeld aan de toegevoegde waarde van een energieadvies; sommige verduurzamingsprojecten zijn zo vanzelfsprekend, zoals het vervangen van enkelglas door monumentenglas, dat er geen rapport voor nodig is (dat op haar beurt tijd en geld kost).

Verder veroorzaakt de voorwaarde om bij monumenten een DuMo advies aan te leveren problemen, en heeft voor knelpunten gezorgd. Het kost veel tijd, ongeveer

10 weken, om een DuMo advies te verkrijgen, en er werd pas laat in het voorbereidingsproces duidelijk dat dit een eis was. Daarbij wordt ook getwijfeld over de toegevoegde waarde van dit advies, aangezien een groot deel van het rapport bestaat uit een beschrijving van het pand.

1, 2 en 3 maatregelen en integraal project

Er bestaat onder aanvragers enige onduidelijkheid over de verschillen in voorwaarden tussen de 1, 2 en 3 maatregelen of integraal project. Bij losse maatregelen moeten de aanvragers zich aan de maatregelenlijst houden, voor integrale projecten hoeft dit niet. Op de maatregelenlijst staan PV panelen, dit moet in combinatie met dakisolatie of opslag voor (combinaties van) verduurzamingsmaatregelen. Voor een integraal project hoeft dit niet.

Ook de keuze die men heeft tussen een integraal project of 3 losse maatregelen zorgt voor een knelpunt bij projecten die meer dan 3 maatregelen willen doorvoeren, maar na de projecten (nog) niet aan de eis kunnen voldoen om een energielabel driesprong te maken of een duurzaamheidslabel te verkrijgen. Dit kan komen doordat zij al energielabel A hebben, en het lastig is om naar een A+++ te verduurzamen.

Ook worden maatregelen, zoals airconditioning en ventilatoren, gemist in de maatregelenlijst.

Investeringsbegroting

Er is onduidelijkheid over welke kosten wel of niet meegenomen mogen worden bij integrale projecten, waaronder bouwvoorzieningskosten, bouwkundige kosten en de kosten van een projectmanager. Dat BTW ook moet worden opgenomen is voor sommige aanvragers pas duidelijk bij het indienen van de aanvraag, en niet in de voorbereiding.

Ook is voor aanvragers niet duidelijk of en hoe aanvragers om moeten gaan met de verwachting dat de prijzen stijgen, wat tot grote variatie in aanpak heeft geleid. Aanvragers hebben veelal een eigen methode gehanteerd om met prijsstijgingen om te gaan (zelf ingeschat, gevraagd aan de energieadviseurs die het rapport opstelden, aannemers gevraagd in offerte of gelinkt aan CBS prijsindexatie), anderen hebben dit risico bewust genomen en weer anderen hebben er niet aan gedacht om ruimte voor prijsstijgingen te begroten.

Adresvoorwaarde

De uitwerking van de voorwaarde dat een aanvraag moet worden ingediend op een adres kan voor lastige situaties zorgen. Een gebouwencomplex met meerdere adressen dat subsidie aanvraagt voor de installatie van 1 warmtepomp voor het gehele complex, kan niet worden gescheiden in 2 aanvragen. Dit houdt ook in dat er 2 energierapporten voor 1 gebouw ingediend moeten worden. Indien de situatie ontstaat dat 1 aanvraag is ingeloot, en de andere niet, wordt het financieel een lastige puzzel voor de aanvrager. Ook in de verantwoording achteraf wanneer beiden zijn toegekend is het lastig te scheiden wat op welk adres wordt ingediend als factuur, omdat het om 1 warmtepomp met 1 factuur gaat.

Uitvoeringstijd

Volgens de meeste geïnterviewden is de termijn om de werkzaamheden uit te voeren voldoende. Men is bekend met de mogelijkheid om uitstel aan te vragen bij beide type projecten. Ook in de huidige situatie met langere levertijden van leveranciers vindt men de termijnen redelijk. Aandachtspunt hierbij is dat het soms nodig kan zijn om

een omgevingsvergunning, of een DuMo advies aan te vragen. Dit kan tot vertraging leiden.

3.3 Signalen vanuit de uitvoering

In de interviews met medewerkers van RVO komen duidelijke signalen over de werking van de regeling voor de uitvoering. Deze richten zich vooral op de grijze gebieden in de regeling die zorgde voor een grote variatie en lage kwaliteit van aanvragen, de (gevolgen van) de storing op de dag van openstelling van de regeling en de verschillen tussen de doelgroepen. Deze paragraaf sluit af met acties die de uitvoering heeft ondernomen om de kwaliteit van de uitvoering te borgen.

Grijze gebieden en onduidelijkheid

Voor de uitvoering bleek bij de inrichting van de regeling dat er grijze gebieden in de regelingstekst zaten. Door de uitvoering wordt genoemd dat de niet uitgewerkte eisen aan het energieadvies en investeringsbegrotingen een knelpunt zijn in de uitvoering. Beoordelaars zien een grote variatie in energieadviezen en variatie in kosten die opgenomen zijn. Het beoordelen van deze documentatie heeft veel tijd gekost, omdat men telkens een afweging moet maken of een advies voldoende is, en of de regeling bepaalde kosten dekt en of de opgegeven kosten reëel zijn.

Ook bleek tijdens de beoordeling dat voor veel aanvragers niet duidelijk is dat als men losse maatregelen wil installeren men zich aan de maatregelenlijst moeten houden, maar bij integrale projecten niet. Ook hebben veel aanvragers de voorwaarde van het combineren van zonnepanelen met een andere maatregel niet gezien of niet begrepen. Hierdoor zijn veel aanvragen met enkel zonnepanelen afgewezen, of doordat zij met uitsluiting van zonnepanelen onder het drempelbedrag van € 5.000 kwamen afgewezen.

Deze onduidelijkheden zorgden voor veel onduidelijkheid in de voorbereidingsfase. De regelingstekst wordt door de RVO medewerkers vrij summier geacht, waardoor er nog veel geschakeld moest worden met andere afdelingen, zoals Juridische Zaken en collega's met kennis over utiliteitsbouw.

Krappe tijdspaden en vertraging

De uitvoering beoordeelt de voorbereidingstijd, vergeleken met andere regelingen, krap. Er zat een relatief korte periode tussen publicatie van de regeling en de openstelling, met daarin ook de zomerperiode. Daarnaast ontving het team veel vragen in de regelingspostbus, die door klantcontact afgevangen hadden moeten worden. Echter, klantcontact kreeg pas laat in de voorbereidingstijd, twee weken voor de openstelling, een briefing over de DUMAVA. Dit zorgde ervoor dat veel vragen in de regelingspostbus afgehandeld moesten worden, wat veel tijd heeft gekost.

De storing op de dag van openstelling heeft op de dag zelf, en in de weken daarna voor knelpunten gezorgd in de uitvoering. Op de dag van openstelling kwamen de moeilijkheden vooral door de storing en het oplossen hiervan. In de drie weken na deze dag zijn uitvoeringscollega's bezig geweest met het in kaart brengen van de aanvragen die binnen waren gekomen. Deze tijd was eigenlijk beoogd voor het beoordelen van aanvragen, wat hierdoor vertraging opliep. De tijd die in de beoordeling is gaan zitten is ook meer werk dan vooraf aangenomen werd in de opdrachttoets. Door de grote variatie en lage kwaliteit van aanvragen is er veel tijd gaan zitten in het extra opvragen van informatie over aanvragen.

De variatie in en lage kwaliteit van aanvragen kan komen door de onduidelijkheid in de regeling, maar de uitvoering noemt hier ook dat het een bewuste keuze kan zijn geweest van aanvragers. Door signalen dat de regeling overtekend ging worden zagen de beoordelaars veel haastwerk in de aanvragen. Daarnaast kan de lage kwaliteit verklaard worden doordat veel energieadviseurs niet beschikbaar waren tot en met oktober.

Verschillen tussen doelgroepen

De uitvoering ziet verschillen tussen doelgroepen: grotere partijen claimen een groot deel van het budget. Hier kan de gedachte van ruim budgetteren achter zitten: een ruime offerte aanvragen, waarmee de aanvrager op een groter deel van het DUMAVA budget beslag legt dan reëel is. Hierdoor heeft de aanvrager de zekerheid dat het geld beschikbaar is, maar is er minder geld beschikbaar voor andere aanvragen. Daarnaast geeft de uitvoering aan dat zij hoorden van kleine partijen dat zij zich enigszins achtergesteld voelden tussen grote partijen.

Borging kwaliteit van de uitvoering

De uitvoering heeft veel acties ondernomen om de kwaliteit van de uitvoering te borgen. Er is een laag aantal klachten en bezwaren binnengekomen over de regeling. Dat de regeling positief werd ontvangen werd ook door collega's in de uitvoering gemerkt, zij ontvingen weinig negatieve reacties over de regeling in de postbus of via andere kanalen. Er is ook veel aandacht besteed aan de menselijke maat. Zo wordt er gestreefd naar persoonlijke communicatie met aanvragers en afgewezen partijen, en wordt er actief gebeld wanneer er extra informatievragen zijn gesteld aan aanvragers na indiening.

De kwaliteit van de uitvoering werd bemoeilijkt door de systemen waarmee gewerkt wordt binnen RVO. Het is een bekend probleem dat regelingen met een bewerkelijk formulier een probleem zijn voor de draagkracht van de systemen van RVO. Ook bleek bij de beoordeling dat het ingevulde formulier vanuit het eLoket systeem niet altijd zichtbaar was in BAS, en dat bepaalde bijlages waren verdwenen uit het systeem.

Ter kwaliteitsverbetering van de beoordeling heeft de uitvoering een beoordeeltool ontwikkeld, zodat de beoordelaars op uniforme wijze de aanvragen beoordelen. Daarnaast hebben zij een Q&A document opgesteld, zodat ook daar een kwaliteitsslag in de vraagbeantwoording gemaakt kon worden. Ten slotte verzamelt de uitvoering actief knelpunten en signalen, zodat de uitvoering van de regeling de volgende keer verbeterd kan worden.

4 Ervaringen met het aanvraagproces: signalen uit enquête

4.1 Inleiding

Om de tweede tranche te optimaliseren is in februari een enquête onder alle aanvragers van de eerste tranche uitgestuurd om hun ervaringen met betrekking tot het aanvraagproces op te halen. Resultaten in dit hoofdstuk hebben dus enkel betrekking op het aanvraagproces en niet op de regeling in de brede zin.

De resultaten zijn gebaseerd op 137 reacties. Qua status van de aanvraag geeft 41% van de respondenten aan te zijn uitgeloot, waarmee deze groep in de enquête oververtegenwoordigd is ten opzichte van de totale populatie. De impact hiervan op de resultaten is echter beperkt. Er zijn vrijwel geen significante verschillen tussen uitloters en de rest. Naast de groep uitloters geeft 31% aan dat hun subsidieaanvraag is toegekend en 1% dat deze is afgewezen. Bij 26% is de aanvraag nog in beoordeling.

Zie de bijlage 'Onderzoeksaanpak enquête' voor de onderzoeksverantwoording en de inhoud van de enquêtevragen.

4.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling

In de enquête is een aantal vragen gesteld over de duidelijkheid van de gestelde voorwaarden van de regeling, en of men daarbij nog bepaalde suggesties of behoeften heeft.

Gebouwen die onder regeling vallen

Op de vraag of de uitleg over welke gebouwen onder de regeling vallen duidelijk is, geeft 96% van de ondervraagden een bevestigend antwoord. Slechts voor 4% was het niet helemaal duidelijk. Op de vervolgvraag wat voor hen niet duidelijk was, zijn dit enkele antwoorden:

- "De definitie van 'maatschappelijk vastgoed' in termen van het gebruik ervan is onvoldoende duidelijk gedefinieerd."
- "Onhandig dat er meerdere antwoorden voor ons mogelijk waren. Het is handig als dit erbij staat (er zijn meerdere antwoorden mogelijk). Wij zijn namelijk een stichting én een verzorgings-/verpleeghuis."
- "Enkele weken geleden ben ik telefonisch benaderd door een ambtenaar die mij ging 'verhoren' over de rechtspersoon die eigenaar is van het object waarvoor de aanvraag is ingediend. Aangezien het object in persoonlijk eigendom was kwam ik volgens hem niet aanmerking voor de regeling. Ondanks mijn tegenwerpingen dat het niet gaat om een bedrijfspand van waaruit mijn praktijk wordt gerund maar dat het een Box 3 eigendom betreft was hij van mening dat het feit dat is zelfstandig ondernemer ben de reden is dat ik niet voor deze regeling in aanmerking kan of had kunnen komen. Op mijn vraag waar ik dat had kunnen lezen had hij geen antwoord aangezien hij niet de voorlichting kende of had uitgevoerd. Kortom ik moest rekening houden met een afwijzing en dat is ook zo gelopen."

Voorwaarden bij maatregelen

Ook is aan de aanvragers de vraag voorgelegd of de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen die onder DUMAVA vallen duidelijk en begrijpelijk zijn. Hierop zegt

82% 'ja', 15% 'nee' en 4% zegt het niet te weten. Een aantal suggesties om de gestelde voorwaarden begrijpelijker te maken, zijn:

- "Maatregelen afbakenen: een maximum bedrag per eenheid welke aangevraagd kan worden. Bijvoorbeeld maximaal 20 euro per m2 voor isolatie van het dak of gevel. Of maximaal € 40 per armatuur voor LED verlichting."
- "Begrijp sommige afwegingen niet. Er worden niet rendabele voorwaarden gesteld. (bijv. een accu voor het opslaan van energie). Dat weerhoudt je ervan om die maatregel te gaan uitvoeren als dit soort vendor lock-in voorwaarden worden gesteld."
- "Meer specificeren per onderdeel of juist meer afbakenen."

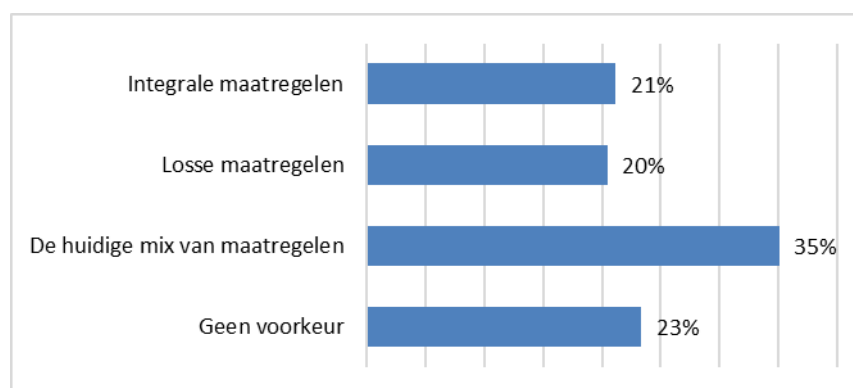
Verduurzamingsmaatregelen die gemist worden

Een klein aandeel van de ondervraagden (15%) geeft desgevraagd aan bepaalde verduurzamingsmaatregelen te missen op de lijst van maatregelen. Een greep van de maatregelen die op de lijst zouden moeten staan:

- "Lucht/lucht warmtepompen deze kunnen verwarmen en koelen."
- "Waterstof cv ketel + elektrolyse (groen)."
- "Adiabatische bevochtiging."
- "zonnepanelen loskoppelen van isolatie dak. We hebben in 2017 ons dak geïsoleerd en willen nu zonnepanelen plaatsen, maar komen nu helaas niet voor subsidie in aanmerking. Erg jammer!"
- "GBS en EMS. Zeer rendabele investering."
- "Vooral kleinere aanpassingen met grote besparingen zogenaamde Quick Wins of dat daar een bepaalde post per m2 voor kan worden opgevoerd."
- "Warmtenet: BAK wel subsidiabel, maar niet de kosten om de interne installatie om te bouwen (factor 1 tot 3 duurder dan de BAK). Daardoor alsnog niet rendabel."

Behoeften bij verduurzaming gebouwen

Over de vraag wat hen beter helpt bij de verduurzaming van hun gebouw(en) is men verdeeld: 35% geeft de voorkeur aan de huidige mix van maatregelen, 21% aan integrale maatregelen, 20% aan losse maatregelen en 23% heeft geen voorkeur (figuur 4.1).

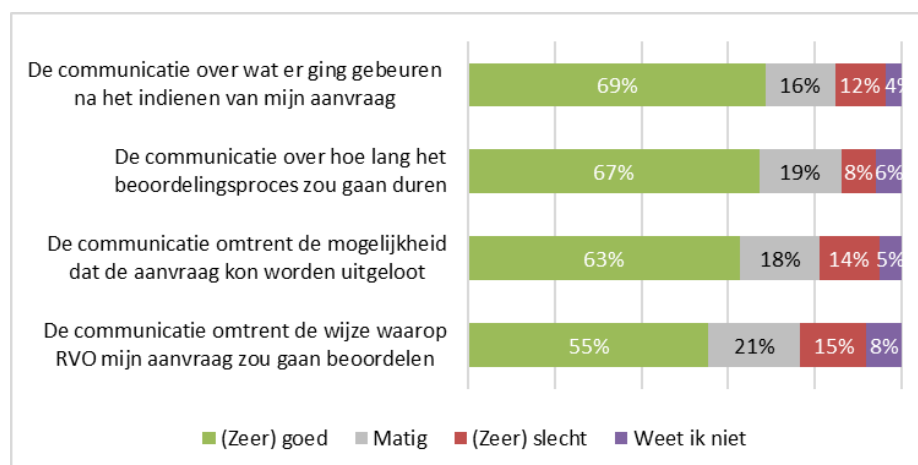
Figuur 4.1 Wat beste helpt bij de verduurzaming van gebouwen

4.3

Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces

De communicatie omtrent het aanvraag- en beoordelingsproces dat gevolgd zou worden, wordt over het algemeen als goed beoordeeld (figuur 4.2). Zo is circa twee derde positief over de communicatie over wat er zou gebeuren na het indienen van

de aanvraag (69%), over hoe lang het beoordelingsproces zou gaan duren (67%) en over de mogelijkheid dat de aanvraag uitgeloot kon worden (63%). De communicatie over hoe RVO de aanvragen zou gaan beoordelen wordt iets minder goed beoordeeld, zo zegt 36% van de ondervraagden de communicatie hierover matig tot zeer slecht te vinden.

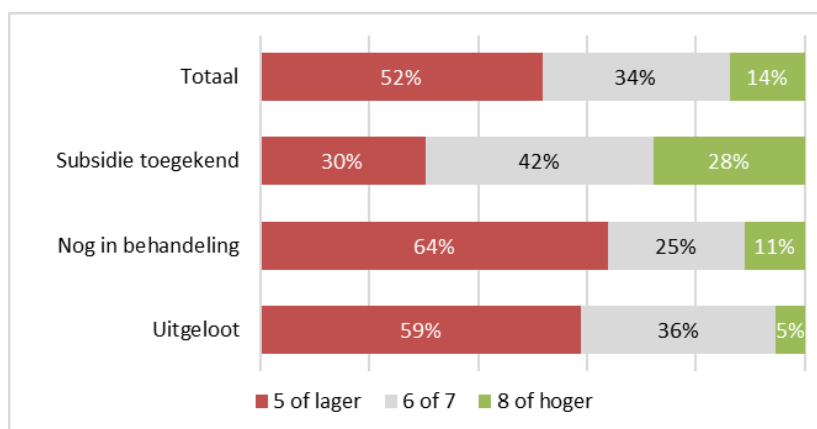
Figuur 4.2 Beoordeling communicatie

4.4 Openingsdag eerste tranche en ervaren belemmeringen

De eerste tranche van de DUMAVA-regeling werd opengesteld op 3 oktober 2022. Op deze eerste dag was de belangstelling voor het indienen van een subsidieaanvraag overweldigend. Er werd een zeer groot beroep gedaan op het eLoket waar men de aanvraag digitaal kon indienen, die daardoor overbelast raakte. Het beschikbare budget werd die dag al twee keer overtekend. Het deel van de subsidieaanvragen dat na 3 oktober binnen kwam werd direct uitgeloot en is dus niet meegenomen in de beoordeling.

De enquêteresultaten laten zien dat er enige teleurstelling en ontevredenheid heerst omtrent deze dag. Dit geldt in het bijzonder voor de groep die is uitgeloot¹⁵. In figuur 4.3 is te zien dat twee derde van de uitgelote groep het proces die dag een 5 of lager geeft (op een schaal van 1 tot 10). Een groot verschil met de groep waarvan de subsidieaanvraag is toegekend, waar 30% een onvoldoende geeft.

¹⁵ NB: dit is een van de weinige onderdelen waarop de uitgelote groep zich significant onderscheidt van de andere groepen.

Figuur 4.3 Rapportcijfer voor het aanvraagproces op 3 oktober

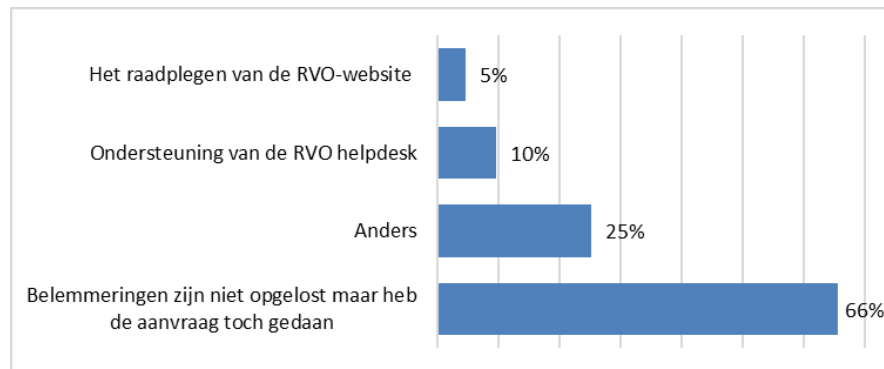
De onvoldoendes die worden gegeven hebben vrijwel allemaal betrekking op de overbelasting van de website. Een van de personen die een onvoldoende geeft zegt: *"Het aanvragen op de dag zelf was een regelrechte ramp. We zijn de hele dag met drie collega's bezig geweest om vier aanvragen in te dienen. Telkens liep de website vast, omdat het systeem overbelast was."* Weer een andere aanvrager geeft het proces een onvoldoende met als toelichting: *"De bereikbaarheid van de website en het continue uitvallen (waarbij gegevens verloren gingen) was dramatisch."*

Ondervraagden die een voldoende geven, vinden veelal het proces helder en vinden ook de vooraf beschikbare informatie over de regeling en het aanvragen duidelijk. Desalniettemin benoemen ook zij vaak dat ze veel moeite hebben gehad om hun aanvraag in te dienen door het overbelaste systeem. Zo zegt een van hen: *"Info tijdens voorbereidingen was goed, de dag dat de aanvraag kon worden ingediend een ramp!"* En een ander vindt *"alles duidelijk en helder. Alleen op de dag van insturen was de site erg moeilijk te bereiken"*. Persoonlijk contact over de aanvraag met de behandelaar (RVO) wordt gewaardeerd. Een van hen vindt RVO *"erg benaderbaar voor vragen"* en een ander vindt het *"fijn dat er goed overleg mogelijk is tussen onze adviseur en de medewerkers van RVO"*.

Belemmeringen

Maar liefst 78% van alle ondervraagden geeft aan belemmeringen te hebben ervaren tijdens het indienen van de aanvraag. Zij die het proces een 5 of lager hebben gegeven, geven ook significant vaker aan belemmeringen te hebben ervaren dan zij die een voldoende hebben gegeven (93% t.o.v. 62%). Alle ervaren belemmeringen, op drie na, hebben betrekking op de overbelaste website.

Van degenen die belemmeringen ervaren hebben, geeft 66% aan de aanvraag toch te hebben gedaan, zonder dat de belemmeringen zijn opgelost (figuur 4.4). Een klein deel heeft ondersteuning gezocht bij de RVO-helpdesk of de RVO-website. Bij 'anders' zegt men veelal dat wachten en veel geduld hebben heeft geholpen om later op de dag de aanvraag alsnog te kunnen indienen in het eLoket.

Figuur 4.4 Wat heeft geholpen om belemmeringen op te lossen

Ideeën over oplossingen

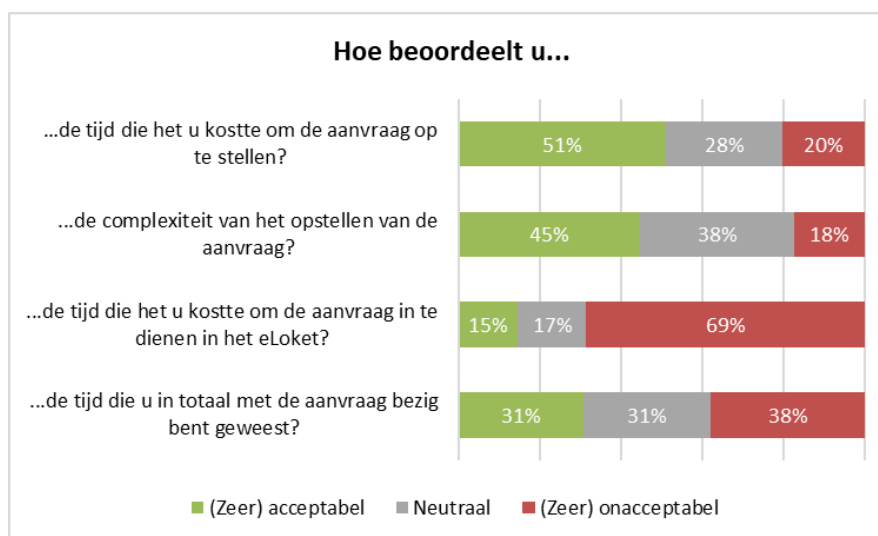
Het vastlopen van het systeem zou volgens de ondervraagden (deels) veroorzaakt worden door de manier waarop de aanvragen beoordeeld zouden gaan worden, namelijk op basis van moment van indienen. Met als resultaat *"dat iedereen meteen op dag 1 hun aanvraag wilde doen en de website dit niet aan kon"*. Deze manier van loten zou niet alle aanvragers gelijke kansen geven om aanspraak te kunnen maken op een deel van het beschikbare subsidiebudget. Een van de ondervraagden zegt dan ook: *"Verdeel de subsidiepot de volgende keer gewoon naar rato te verduurzamen m2 voor elke gemeente. Veel makkelijker, minder rompslomp en veel eerlijker."* Een ander geeft de suggestie voor *"een eerlijkere loting door bijvoorbeeld eerst een selectie te maken van 1 aanvraag per aanvrager"*.

4.5 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces

Maar liefst 69% van alle ondervraagden vindt de tijd die het hen heeft gekost om de aanvraag in te dienen in het eLoket onacceptabel tot zeer onacceptabel (figuur 4.5). Een van hen zegt: *"De site was overbelast op de eerste dag van indiening waardoor het echt uren duurde om de benodigde documenten tijdig te uploaden. Zeer onaangenaam"*. Dit gevoel wordt uiteraard versterkt als de aanvraag vervolgens 'te laat' ingediend wordt en uitgeloot wordt: *"Erg veel werk en moeite gedaan om tot een complete aanvraag te komen. Op zich niet erg, maar uitloting is dan teleurstellend en 'zonde' van de tijd en moeite."*

De tijd die het kostte om de aanvraag op te stellen en de complexiteit daarvan wordt door ongeveer de helft van de ondervraagden als acceptabel bestempeld (resp. 51% en 45%). Daarnaast vindt een derde het acceptabel hoeveel tijd ze *in totaal* met de aanvraag bezig zijn geweest (31%).

Ondervraagden die het proces een onvoldoende hebben gegeven zijn op al deze punten significant negatiever dan zij die het proces een voldoende hebben gegeven.

Figuur 4.5 Beoordeling van inspanning en complexiteit

Complexiteit door aanvraagformulier

Een aantal keer wordt benoemd dat het vervelend was dat het aanvraagformulier pas laat beschikbaar was en dat het vervolgens in de daadwerkelijke aanvraag afwijkend was van de conceptversie. Zo wordt onder andere gezegd:

- "Het is heel onhandig dat het aanvraagproces niet beschikbaar was vooraf. Wel een soort document, maar de verschillen waren te groot."
- "De werkelijke aanvraag week af van concept formulier."
- "Vooraf is heldere informatie gegeven welke gegevens nodig waren tijdens het proces. In het proces werd vervolgens andere informatie gevraagd."

Tijd tussen bekendmaking en openstelling

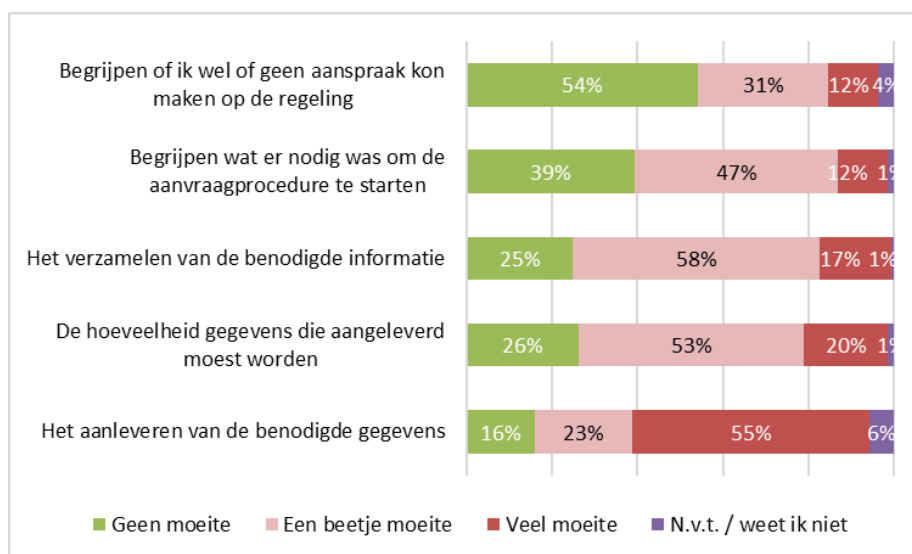
Ook vinden enkelen dat er te weinig tijd zat tussen de publicatie van de regeling en de openstelling.

- "De indieningscriteria voor de subsidie waren veel te laat bekend. Webinars in september online en openstelling op 3 oktober. Niet te doen qua planning."
- "De definitieve regeling was erg laat gepubliceerd. Doordat er nog veel zaken onduidelijk waren, is er veel tijd besteed aan het ophalen van juiste informatie in samenwerking met RVO."
- "De aankondiging vooraf was zeer kort."

4.6 Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure

Moeite met algemene aspecten van de aanvraag

Van alle ondervraagden geeft slechts 16% aan dat ze *geen* moeite hebben gehad met het aanleveren van de benodigde gegevens (figuur 4.6). 55% heeft hier veel moeite mee gehad, waaronder significant meer aanvragers die een onvoldoende hebben gegeven voor het aanvraagproces. Ongeveer drie kwart heeft in meer of mindere mate moeite gehad met het verzamelen van de benodigde gegevens en de hoeveelheid gegevens die verzameld moest worden. Begrijpen of er wel of geen aanspraak gemaakt kon worden op de regeling heeft de minste moeite gekost, maar ook maar in een kleine meerderheid van de gevallen (54%).

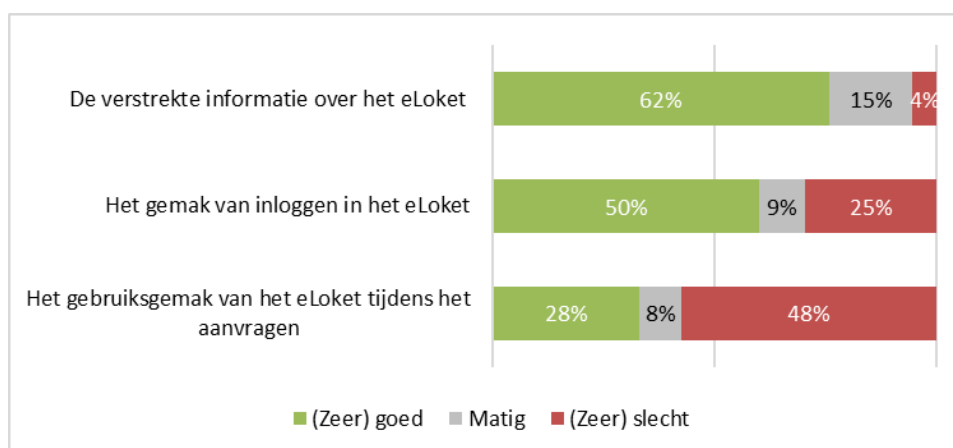

Figuur 4.6 Ervaren moeite met algemene aspecten van de aanvraagprocedure

Moeite met betrekking tot het eLoket

Bijna de helft van de ondervraagden is niet te spreken over het gebruiksgemak van het eLoket tijdens het aanvragen; zij ervaren het als slecht tot zeer slecht (48%). Waarbij de aanvragers die het aanvraagproces een onvoldoende gaven significant vaker aangeven het gebruiksgemak zeer slecht te vinden dan zij die een voldoende hebben gegeven (59% t.o.v. 15%).

Het gemak van het inloggen in het eLoket wordt positiever beoordeeld; 50% vindt dit goed tot zeer goed. Over de informatie die verstrekt wordt over het eLoket is men nog positiever; 62% vindt dit (zeer) goed, slechts enkelen vinden het (zeer) slecht. Zie figuur 4.7.

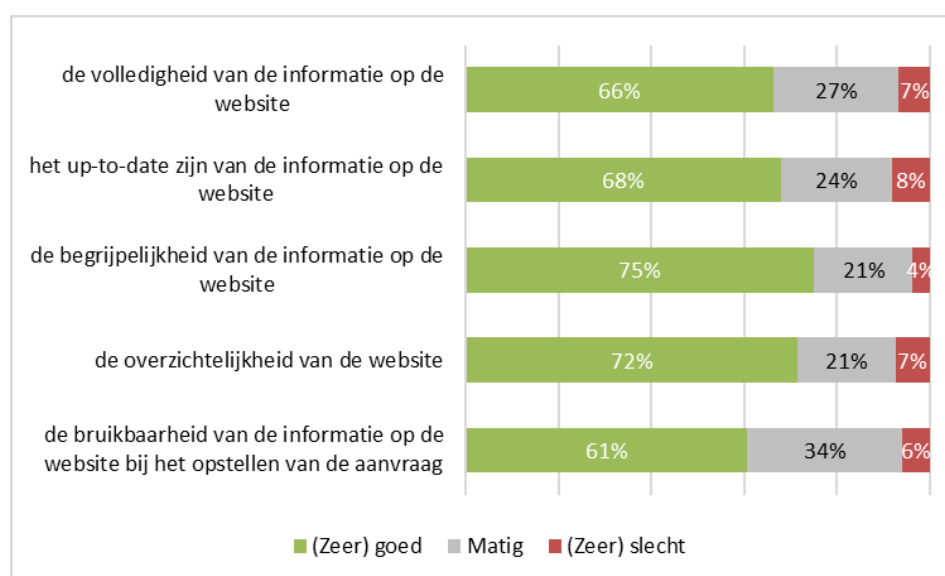
Figuur 4.7 Ervaren moeite met betrekking tot het eLoket

4.7 Beoordeling RVO-website en helpdesk

RVO-website

Over de RVO-website¹⁶ is men over het algemeen positief, zie figuur 4.8. Volgens circa twee derde is de website volledig, up-to-date en is de informatie bruikbaar bij het opstellen van de aanvraag. Drie kwart geeft aan de website begrijpelijk en overzichtelijk te vinden.

Ook hier zijn verschillen te zien tussen de twee rapportcijfer-groepen. Zij die een voldoende hebben gegeven, hebben significant vaker een 'goede' beoordeling en/of significant minder vaak een 'matige' beoordeling over de RVO-website.

Figuur 4.8 Beoordeling RVO-website

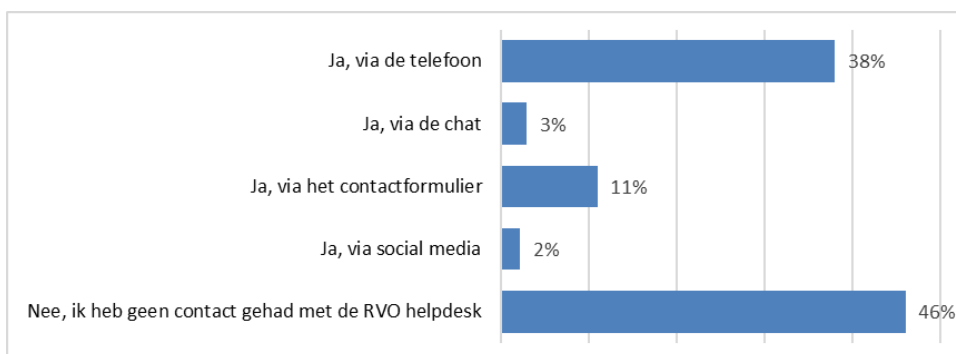
Hieronder een selectie van toelichtingen gegeven door ondervraagden indien zij een matige, slechte of zeer slechte beoordeling hebben gegeven op een van bovenstaande aspecten met betrekking tot de website:

- "Geef vooraf een beter beeld van de categorieën die aangevraagd kunnen worden en dat ze als aparte aanvragen moeten worden ingediend."
- "Zeer laat pas details bekend gemaakt over hoe de aanvraag moest worden ingediend."
- "Probeer eens minder ambtelijk te zijn in het taalgebruik."
- "De informatie is niet volledig. Pas helemaal aan het eind werd bekend wat er exact nodig was. Bovendien staat informatie vaak verspreid over verschillende pagina's."
- "het zou fijn zijn als het meest recente bericht of aanvulling duidelijk bovenaan de website vermeld stond, of indien er wijzigingen zijn dat dat duidelijk vermeld of gemaild wordt."
- "Veel kruisverwijzingen naar andere sites, op elke site stond een deel van de informatie."

¹⁶ <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava>

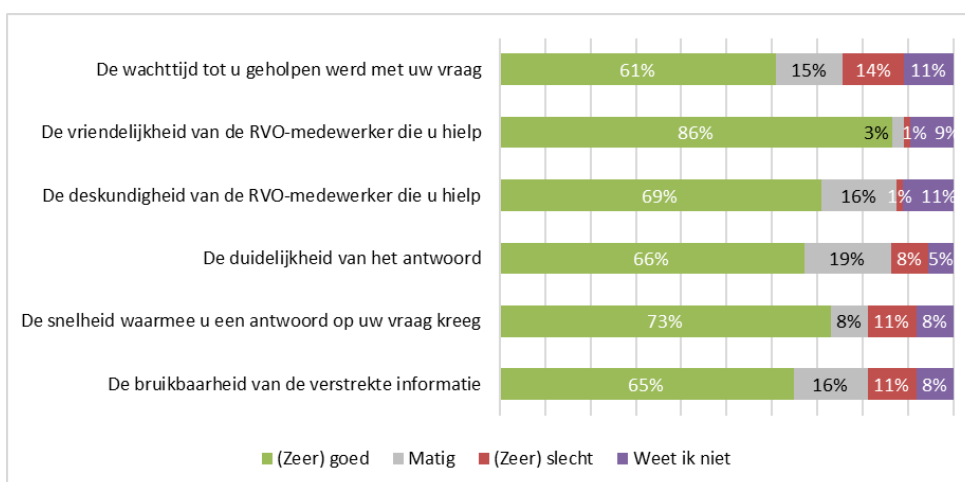
RVO-helpdesk

Voorafgaand aan het openstellen van de regeling en tijdens het aanvraagproces konden aanvragers de RVO-helpdesk raadplegen via meerdere kanalen. Ongeveer 2 op de 5 ondervraagden (38%) geeft aan via de telefoon contact te hebben gehad met de RVO-helpdesk, en bijna de helft van hen (46%) heeft geen contact gehad met de helpdesk. Zie figuur 4.9.

Figuur 4.9 Contact met de RVO-helpdesk

Over het algemeen zijn degenen die contact hebben gehad met de RVO-helpdesk zeer te spreken over deze ervaring (figuur 4.10). Vooral de vriendelijkheid van de medewerker is als (zeer) positief ervaren. Daarnaast is men met name positief over de snelheid van het krijgen van antwoord en de deskundigheid van de medewerker. De wachttijd totdat men geholpen werd is als minst positief ervaren.

Figuur 4.10 Beoordeling RVO-helpdesk

Hieronder een selectie van toelichtingen gegeven door ondervraagden indien zij een matige, slechte of zeer slechte beoordeling hebben gegeven op een van bovenstaande aspecten met betrekking tot de helpdesk:

- "Tijdens indienen liep alles vast en werd de helpdesk dus ook veel gebeld. Lange wachttijden."
- "'ik snap dat het voor de medewerkers ook een verrassing was dat er zoveel mensen tegelijk inlogden en alles vast liep en er dus soort van paniek ontstond. Dat klonk door in het eerste contact."
- "Wel antwoord gekregen maar niet het gevoel dat de vraag daarmee beantwoord was. Beter doorvragen via reactie in de mail of even bellen zou handig geweest zijn."

- "Het duurde lang vanwege de hoeveelheid klachten waarschijnlijk."
- "Antwoorden kwamen laat, zodat er weinig tijd overbleef om zich te kunnen voorbereiden."
- "De vraag ging over informatie in het conceptaanvraagformulier en hoe dit gelezen moest worden (moesten wij meer informatie opleveren dan verwacht zoals het leek vanuit het formulier of niet). Het antwoord was dat het een concept was en alles nog kon veranderen. Dat is duidelijk, maar hielp in dit geval dus niet echt."

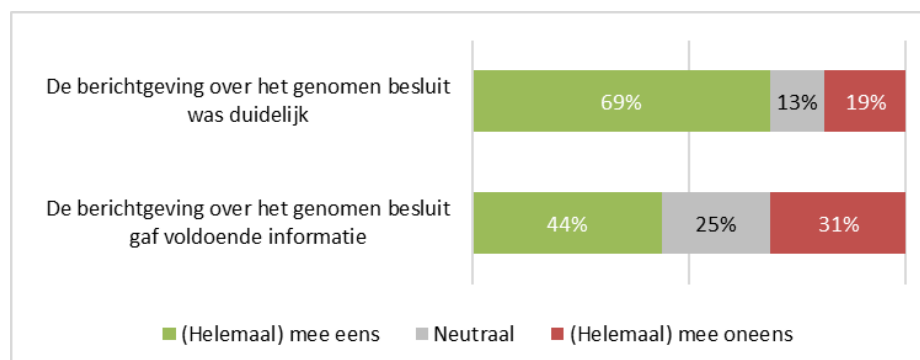
4.8 Beoordeling van de afhandeling

Beoordeling statusvermelding in eLoket

Van alle ondervraagden zegt 43% de status van hun aanvraag te hebben gevolgd in het eLoket. Hiervan vond 88% de berichtgeving over de status *duidelijk* en 80% vond de berichtgeving over de status *voldoende*.

Beoordeling berichtgeving over genomen besluit

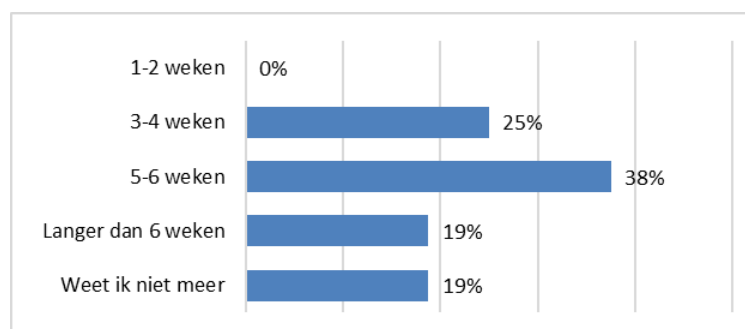
Van de ondervraagden wiens subsidieaanvraag reeds beoordeeld is, was de berichtgeving omtrent het genomen besluit voor 69% *duidelijk*, maar volgens minder dan de helft (44%) gaf het *voldoende informatie* over het besluit (figuur 4.11).

Figuur 4.11 Beoordeling over berichtgeving genomen besluit (reeds beoordeelde aanvragen)

Beoordeling tijd van afhandeling

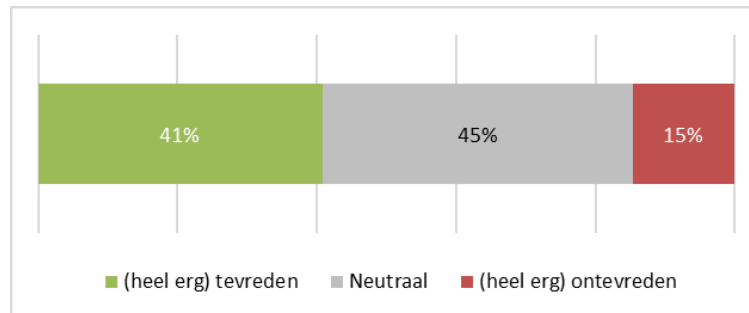
38% van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld geeft aan dat het 5-6 weken heeft geduurd voor de aanvraag was afgehandeld, 25% van hen zegt dat het 3-4 weken heeft geduurd en 19% heeft langer dan 6 weken moeten wachten op de beoordeling. Geen van de ondervraagden heeft minder dan 3 weken hoeven wachten op de beoordeling (figuur 4.12).

Figuur 4.12 Hoe lang voordat aanvraag was afgehandeld (reeds beoordeelde aanvragen)

Tevredenheid snelheid van afhandelen

Over de snelheid van afhandelen is 41% van de aanvragers wiens aanvraag reeds is beoordeeld tevreden tot heel erg tevreden, 45% is hier neutraal over en 15% is (heel erg) ontevreden (figuur 4.13).

Figuur 4.13 Tevredenheid over snelheid van afhandelen (reeds beoordeelde aanvragen)

Subsidiebedrag of voorschot ontvangen

Van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld en toegekend, geeft 79% aan het subsidiebedrag of het voorschot al te hebben ontvangen.

4.9 Suggesties voor optimalisatie

Tot slot is de geënquêteerden gevraagd wat zij zouden aanpassen in een volgende DUMAVA aanvraagronde. 80% van alle ondervraagden heeft suggesties gedaan voor verbetering van het aanvraagproces en uit deze suggesties komen duidelijk enkele thema's naar voren. Het merendeel van de antwoorden kan onderverdeeld worden in een van deze thema's:

- Een hoger subsidieplafond. Omvang van budget staat niet in verhouding tot daadwerkelijke behoefte in het land.
- Niet loten op basis van het wie-het-eerst-komt-principe. Zo krijgt niet iedereen een gelijke kans. Een veel genoemde suggestie is om pas te loten nadat de aanvraagperiode is verlopen, zodat iedereen de tijd krijgt om een of meerdere aanvragen in te dienen.
- Meer servercapaciteit om overbelasting te voorkomen. Zeker wanneer de manier van loten niet aangepast wordt en iedereen dus wederom op de eerste dag de aanvraag wil doen.
- Mogelijk maken om het formulier vooraf in te vullen en op dag zelf alleen nog maar in te sturen/te uploaden, zodat niet alles online ingevuld hoeft te worden, wat dus voor overbelasting zorgt.
- Zij die dit keer uitgeloot zijn, voorrang geven bij de tweede tranche.

Dit is een publicatie van:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
Contact
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | februari 2024
Publicatienummer: RVO-038-2024/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam,
agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het
vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving.
RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.